

Věstník MZd ČR, částka 2/2020

Vzdělávací program specializačního vzdělávání v oboru
VŠEOBECNÁ SESTRA - OŠETŘOVATELSKÁ PÉČE V GERIATRII

únor 2020

1 Cíl specializačního vzdělávání

2 Vstupní podmínky a průběh specializačního vzdělávání

2.1 Vstupní podmínky

2.2 Průběh specializačního vzdělávání

3 Učební plán

3.1 Učební osnovy odborných modulů - povinné

3.1.1 Učební osnova odborného modulu 1

3.1.2 Učební osnova odborného modulu 2

3.1.3 Učební osnova odborného modulu 3

3.1.4 Učební osnova odborného modulu 4

3.1.5 Učební osnova odborného modulu 5

4 Hodnocení účastníka v průběhu specializačního vzdělávání

5 Profil absolventa

5.1 Charakteristika profesních kompetencí, pro které absolvent specializačního vzdělávání získal způsobilost

6 Charakteristika akreditovaných zařízení a pracovišť

6.1 Akreditovaná zařízení a pracoviště

7 Tabulka modulů

8 Seznam doporučených zdrojů

1 Cíl specializačního vzdělávání

Cílem specializačního vzdělávání v oboru **Ošetrovatelská péče v geriatrii** je získání specializované způsobilosti s označením odbornosti **Sestra pro péči v geriatrii** osvojením si potřebných teoretických znalostí, praktických dovedností, návyků týmové spolupráce i schopnosti samostatného rozhodování pro činnosti stanovené platnými právními předpisy.

2 Vstupní podmínky a průběh specializačního vzdělávání

2.1 Vstupní podmínky

Podmínkou pro zařazení do specializačního vzdělávání v oboru **Ošetrovatelská péče v geriatrii** je s odkazem na ustanovení §58 odst. 1 zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 96/2004 Sb.) získání odborné způsobilosti k výkonu povolání všeobecné sestry.

2.2 Průběh specializačního vzdělávání

Vzdělávací program uskutečňuje akreditované zařízení. Akreditovaným zařízením je poskytovatel zdravotních služeb, jiná právnická osoba nebo fyzická osoba, kterým ministerstvo udělilo akreditaci v souladu s §45 odst. 1 písmeno a) zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Udělením akreditace se získává oprávnění k uskutečňování vzdělávacího programu nebo jeho části.

Vzdělávací program obsahuje celkem 640 hodin teoretického vzdělávání a praktické výuky. Praktická výuka tvoří alespoň 50 % celkového počtu hodin, včetně odborné praxe na pracovištích akreditovaného, ale i neakreditovaného zařízení v rozsahu stanoveném tímto vzdělávacím programem.

Vyučovací hodina teorie trvá 45 minut, vyučovací hodina odborné praxe trvá 60 minut. Požadavky vzdělávacího programu je možné splnit ve více akreditovaných zařízeních, pokud je nezajistí v celém rozsahu akreditované zařízení, kde účastník vzdělávání zahájil.

Vzdělávací program se skládá z modulů. Modulem se rozumí ucelená část vzdělávacího programu vymezená počtem hodin a počtem kreditů stanoveným tímto vzdělávacím programem. Každý modul je zakončen hodnocením úrovně dosažených výsledků vzdělávání.

Optimální doba specializačního vzdělávání je 18-24 měsíců, kterou lze prodloužit nebo zkrátit při zachování kvality vzdělávání a počtu hodin vzdělávacího programu. Část specializačního vzdělávání lze absolvovat distanční formou studia, např. metodou e-learningu.

Průběh specializačního vzdělávání je evidován v tzv. Logbooku (deníku, studijním průkazu), do něhož provádí školitel záznamy o provedených výkonech v rámci odborné praxe na neakreditovaném pracovišti nebo na pracovišti akreditovaného zařízení, na kterém probíhá praktická část vzdělávacího programu. Záznamy do Logbooku provádí rovněž lektor pro teoretickou výuku.

Seznam a počet výkonů uvedených v kapitole 3.1. Učební osnovy odborných modulů, je stanoven jako minimální, avšak tak, aby účastník specializačního vzdělávání zvládl danou problematiku nejen po teoretické, ale i po stránce praktické.

Podmínkou pro přihlášení k atestační zkoušce je

- a) získání počtu kreditů stanoveného tímto vzdělávacím programem,
- b) absolvování modulů, které jsou v tomto vzdělávacím programu označeny jako povinné, a
- c) prokázání výkonu povolání při poskytování zdravotních služeb geriatrickým pacientům a

to v délce minimálně 1 roku z období posledních 6 let v rozsahu minimálně poloviny stanovené týdenní pracovní doby nebo minimálně 2 let z období posledních 6 let v rozsahu minimálně pětiny stanovené týdenní pracovní doby, a to pod odborným dohledem podle §56 odst. 6 ve spojení s §4 odst. 4 zákona č. 96/2004 Sb.

Podmínkou pro získání specializované způsobilosti v oboru Ošetrovatelská péče v geriatrici je úspěšné ukončení specializačního vzdělávání atestační zkouškou.

3 Učební plán

Specializační vzdělávání v oboru Všeobecná sestra - Ošetrovatelská péče v geriatrici					
Kód	Typ	Název	Rozsah		
			Teorie (počet hodin)	Praxe (počet hodin)	
				NZ	AZ
OM 1	P	Specializovaná ošetrovatelská péče v geriatrici I.	120		
		Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti (tento poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)		120	
OM 2	P	Specializovaná ošetrovatelská péče v geriatrici II.	80		
		Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti (tento poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)		40	
		Odborná praxe na akreditovaném pracovišti (tento poskytovatel musí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)			40
OM 3	P	Farmakologie	40		
	P	Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti (tento poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)		40	
OM 4	P	Specializovaná ošetrovatelská péče v gerontopsychiatrici	40		
		Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti (tento poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)		40	
OM 5	P	Specializovaná ošetrovatelská péče v paliativní péči	40		
		Odborná praxe na akreditovaném pracovišti (tento poskytovatel musí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)			40
Celkem 640 hodin			320	320	

Vysvětlivky: OM - odborný modul, P - povinný, NZ - neakreditované zařízení, AZ - akreditované zařízení

3.1 Učební osnovy odborných modulů - povinné

3.1.1 Učební osnova odborného modulu 1

Odborný modul - OM 1	Specializovaná ošetrovatelská péče v geriatrici I.
Typ modulu	povinný

Rozsah modulu	120 hodin teoretické výuky v rozsahu 15 dnů, 120 hodin odborné praxe v rozsahu 15 dnů na pracovišti u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní péči v oboru interní lékařství nebo u poskytovatele zdravotních služeb poskytujících dlouhodobou léčebnou péči nebo následnou lůžkovou péči apod.) a u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje ambulantní péči (primární, specializovanou, stacionární) nebo v domově pro seniory, domově pro seniory se zvláštním režimem (poskyvatelé nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)	
Cíl	Připravit všeobecnou sestru na poskytování specializované ošetrovatelské péče o geriatrické pacienty.	
TEORETICKÁ VÝUKA		
Téma	Rozpis učiva	Minimální počet hodin
Mentorské dovednosti v práci sestry specialistky	Vedení, koordinace a hodnocení odborné praxe v geriatrici. Organizování a řízení výukového procesu v souvislosti s odbornou praxí. Dodržování standardních ošetrovatelských postupů při výuce účastníků odborné praxe a nových zaměstnanců. Průběžné hodnocení dosažených vědomostí a dovedností. Adaptační proces, jeho průběh a ukončení. Podmínky kvalitní a efektivní výuky. Výstupní evaluace a závěrečné hodnocení účastníků vzdělávacího procesu.	4
Prevence negativních dopadů psychické a fyzické zátěže související s výkonem zdravotnického povolání	Vliv stresu na lidské tělo. Efektivní zvládnání nadměrné psychické a fyzické zátěže. Prevence syndromu vyhoření. Podpůrné techniky ke zvládnání pracovní zátěže a interpersonální agrese. Budování vztahů v zátěžových situacích. Péče o duševní zdraví. Metoda supervize. PEER podpora*. Komunikace s geriatrickým pacientem a jeho blízkými. Praktické návčivky komunikačních dovedností. <i>Poznámka: * Peer podpora je poskytování psychosociální podpory samotným zdravotnickým pracovníkům, a to především v situacích psychicky nadlimitně zátěžového charakteru.</i>	4
Vybraná problematika veřejného zdraví	Hygienické požadavky na provoz zdravotnických a sociálních zařízení, ochrana proti šíření infekčních onemocnění, ochrana zdraví při práci, ochrana před neionizujícím zářením.	2
Problematika závislostí	Problematika závislostí v ČR. Škodlivé užívání návykových látek, přehled, vlastnosti, zdravotní důsledky, právní aspekty, prevence, edukace, využití metodiky krátkých intervencí.	1
Radiační ochrana	Radiační ochrana a ionizující záření, druhy, vlastnosti, nepříznivé účinky. Radiační zátěž obyvatel, způsoby ochrany před ionizujícím zářením. Zásady pro pobyt v prostorách se zdroji ionizujícího záření, právní předpisy a odpovědnost při využívání zdrojů ionizujícího záření.	1
Právní předpisy ve vztahu k poskytování zdravotních služeb	Poskytování zdravotních služeb, druhy a formy zdravotní péče. Zvláštní ambulantní péče. Vedení zdravotnické dokumentace, ochrana osobních údajů, problematika informovaného souhlasu, používání zdravotnických prostředků, zacházení s léčivými. Svěprávnost, omezení svěprávnosti, používání omezovačích prostředků. Odpovědnost za škodu při poskytování zdravotních služeb. Vybrané právní předpisy z oblasti občanského, trestního a pracovního práva ve vztahu k poskytování zdravotní péče a související právní předpisy. Etické aspekty při péči o geriatrického pacienta.	4
Fyzikální vyšetření sestrou	Fyzikální vyšetření - pohled, pohmat, poklep, poslech, per rektum, vyšetření čichem. Vyšetření celkového stavu. Fyzikální vyšetření hlavy, krku, hrudníku, břicha, končetin, páteře, lymfatických uzlin, kůže, reflexů. Hodnocení zraku. Hodnocení sluchu. Hodnocení výživy nemocných. Nejčastější příznaky onemocnění. Zápis fyzikálního vyšetření a vyšetření celkového stavu pacienta. Praktické návčivky fyzikálního vyšetření, odběru anamnézy včetně zápisu.	2
Primární péče	Role sestry při poskytování primární ambulantní péče, v podpoře a posilování zdraví u seniorů. Poskytování preventivní, diagnostické, léčebné a posudkové péče a konzultací. Preventivní prohlídky (druhy, obsah a časové rozmezí). Koordinace a návaznost poskytovaných zdravotních služeb. Spolupráce se subjekty zajišťujícími zdravotní a sociální služby. Aktuální trendy.	2
Domácí péče	Oprávnění k poskytování zdravotních služeb, požadavky na provoz a personální zabezpečení domácí péče. Zavedení/ukončení domácí péče. Význam první návštěvy. Výše hrazených služeb, ekonomika provozu domácí péče. Registrační listy, kategorie nositelů zdravotních výkonů. Plánování ošetrovatelské péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta. Spolupráce s lékařem, pojišťovnamí a osobami blízkými pacienta. Vybavení návštěvní brašny. Půjčovny zdravotnických prostředků.	3
Sociální služby	Druhy a formy poskytování sociálních služeb (terénní, ambulantní, pobytové), jejich charakteristika. Pobytová zařízení sociálních služeb a péče o klienty. Domovy pro seniory a organizace péče. Sociální dávky, příspěvky, poradenská činnost. Platné právní předpisy ve vztahu k poskytování sociálních služeb. Standardy kvality sociálních služeb. Aktuální trendy.	8

Gerontologie a demografická situace	Definice gerontologie, geriatrie, teorie stárnutí, proces stárnutí. Gerontologie experimentální, sociální, klinická (geriatrie). Změny lidského organismu ve stáří. Tělesné projevy stárnutí, psychické projevy stárnutí, adaptace, ovlivnitelnost. Příčiny biologického stárnutí - přehled teorií a hypotéz. Nejvýznamnější biologické mechanismy stárnutí. Odchylky a poruchy stárnutí a genetická dispozice některých chorob stáří. Progerie. Dlouhověkost. Ageismus, stereotypy a předsudky vůči stáří. Aktuální trendy v péči o seniory. Demografická situace v České republice, demografické projekce a prognózy. Index stáří, index ekonomického zatížení. Věkové složení populace a jeho vývoj, úmrtnost, očekávaná doba dožití, střední délka života, maximální délka života.	3
Komplexní geriatrické hodnocení	Funkční geriatrické vyšetření. Klinické vyšetření geriatrického pacienta a jeho součástí. Metody hodnocení kognitivních funkcí, denních aktivit u seniorů, soběstačnosti, sebezpěče, nutričního stavu, poruch chování u seniorů. Orientační neurologické vyšetření. Geriatrická škála deprese. Hodnocení tělesné zdatnosti a výkonnosti seniora. Vyšetření a hodnocení poruch stoje a chůze, svalová slabost, muskuloskeletální postižení, spasticita, dystonie, akineticko-rigidní syndrom, poruchy iniciace a výdrže chůze. Geriatrická syndromologie.	4
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s křehkostí a instabilitou	Atypická symptomatologie chorob ve stáří. Involuce rovnovážného systému. Poruchy chůze. Instabilita, pády, úrazy ve stáří. Geriatrická křehkost (frailty). Pohybový systém ve stáří, osteoporóza, osteoartróza. Specializovaná ošetrovatelská péče. Posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace pacienta a osob blízkých. Poradenská činnost. Obecná opatření u nestabilních osob s rizikem pádů.	2
Obecné zvláštnosti chorob ve stáří	Specifické rysy chorob ve stáří. Polymorbidita, multimorbidita, vzájemná podmíněnost zdravotní a sociální situace. Zvláštnosti klinického obrazu chorob ve stáří. Atypický klinický obraz chorob, vzdálené příznaky, syndrom postižení nejkřehčího orgánu, příznak (fenomén) ledovce. Symptomy druhotného postižení, nespecifické příznaky. Sklon k chronicitě, invaliditě a ke komplikacím. Retězení příznaků (kaskádové reakce). Dlouhodobá rekonvalescence. Imobilizační syndrom. Endokrinní systém ve stáří, tyreopatie. Poruchy termoregulace. Smyslové orgány ve stáří. Potřeby seniorů, odlišnosti individuálních potřeb lidí vyšších věkových skupin.	2
Poruchy výživy ve stáří	Poruchy vnitřního prostředí ve stáří. Fyziologie metabolismu ve vyšším věku, poruchy vodního a minerálního hospodářství. Změny metabolismu při sarkopenii. Výživa seniorů. Nutriční screening a rescreening. Nutriční podpora ve stáří, postupy, organizace nutriční péče. Syndrom anorexie, malnutrice a dehydratace u geriatrického pacienta. Patologické změny související se stárnutím a možnosti nutriční podpory. Nutriční péče při dysfagiích. Specifické formy stravování při poruchách polykání. Onemocnění vedoucí ke zhoršení příjmu potravy a tekutin. Intervence nutričního terapeuta. Vzájemná vazba léčivých přípravků a potravin (včetně doplňků stravy).	3
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s onemocněním kardiovaskulárního systému	Kardiovaskulární systém ve stáří. Involuce, fyziologické stárnutí srdce a oběhového ústrojí. Ischemická choroba srdeční. Fibrilace síní. Arytmie. Chlopní vady. Srdeční insuficience. Chronické srdeční selhání. Hypertenze. Plicní embolie. Plicní hypertenze. Onemocnění tepen a žil. Praktické nácviky orientačního hodnocení EKG, analýza závažných poruch srdečního rytmu. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Kompresivní pomůcky a jejich indikace s ohledem na stav a výsledky vyšetření cévního systému pacienta. Předepisování zdravotnických prostředků.	6
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s onemocněním dýchacího systému	Dýchací systém ve stáří. Involuce a geriatrický významné choroby respiračního systému. Chronická obstrukční plicní nemoc. Respirační insuficience. Astma bronchiale. Zánětlivá onemocnění plic. Pneumonie. Tuberkulóza a mykobakteriízy plic. Nádorová onemocnění průdušek, plic a mediastina. Kompenzační pomůcky, osobní inhalátory, kyslíková terapie (oxygenoterapie), domácí umělá plicní ventilace, výměna tracheostomické kanyly. Prevence vzniku atelektáz, polohování, pokleповá masáž hrudníku, využití asistoru kašle. Řešení urgentních stavů. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Předepisování zdravotnických prostředků. Dokumentování zdravotnických prostředků.	8
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s neurologickým onemocněním	Involuce a geriatrický významné choroby nervového systému. Cévní mozkové příhody (CMP). Zánětlivá onemocnění. Vertebrognenní onemocnění. Bolesti hlavy. Polyneuropatie. Nervosvalová onemocnění. Poruchy polykání. Aktivizační metody, kompenzační pomůcky. Význam fyzioterapie, logopedie, sociální péče, neuropsychologie. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Předepisování zdravotnických prostředků.	6
Logopedická péče v gerontologii	Problematika logopedie v geriatrii. Diagnostika a reedukace poruch komunikačního procesu starších pacientů. Fatické poruchy řeči a logopedická péče. Afázie - motorická, expresivní, totální a možnosti zajištění náhradních komunikačních mechanismů. Metody používané v klinické logopedické praxi. Význam logopedické péče u pacientů po cévní mozkové příhodě, praktické příklady.	2

Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s revmatologickým onemocněním	Geriatrická revmatologie. Revmatologická onemocnění zánětlivá (revmatoidní artritida a jiné) a degenerativní (artróza). Systémová onemocnění ve stáří. Dna. Specializovaná ošetrovatelská péče u pacientů s revmatologickým onemocněním. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Poradenská činnost. Kompenzační pomůcky.	3
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s poruchou mobility	Posouzení aktuálního stavu mobility a sebezpečí pacienta. Kinestetika a Bobath koncept. Využití pohybových rezerv pacienta, produktivní a bezpečná asistence. Způsoby lokomoce těžce zdravotně postižených pacientů. Praktické nácviky využití kinestetiky a Bobath konceptu při aktivizaci pacienta. Nácviky rehabilitačního ošetrování ve vztahu ke konkrétní diagnóze (např. centrální a periferní parézy, specifika práce s pacienty s kognitivní deteriorací, roztroušenou sklerózou apod.). Stimulace vnímání. Cvičení vhodná při bolestech zad. Předepisování zdravotnických prostředků.	6
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s onemocněním diabetes mellitus	Diabetes mellitus. Aktuální trendy v terapii (inzulinoterapie, inzulínové pumpy, terapie perorálními antidiabetiky, fyzická aktivita). Kontinuální monitorace glukózy v podkoží. Selfmonitoring. Komplikace akutní, chronické a jiné orgánové komplikace. Metabolický syndrom. Prevence vzniku komplikací. Psychosociální aspekty onemocnění. Specializovaná ošetrovatelská péče a možnosti edukace. Aktuální trendy v terapii. Praktické nácviky zaměřené na edukaci geriatrických pacientů v selfmonitoringu, inzulínoterapii, léčbě perorálními antidiabetiky, prevenci komplikací a pohybové aktivitě. Předepisování zdravotnických prostředků.	8
Nutriční terapie u geriatrických pacientů s diabetem mellitem	Dietoterapie u diabetes mellitus. Význam nutriční terapie. Sekrece inzulínu, zásady stravování, výběr potravin, glykemický index. Aktuální trendy.	2
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty se syndromem diabetické nohy	Syndrom diabetické nohy. Klasifikace syndromu diabetické nohy. Screeningové vyšetření syndromu diabetické nohy na ambulanci podiatrie. Prevence, diagnostika. Léčebné možnosti. Rizikové faktory rozvoje syndromu diabetické nohy. Specializovaná ošetrovatelská péče u geriatrických pacientů. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta. Edukace seniorů s diabetem mellitem v hygieně dolních končetin, ošetření hyperkeratóz, nehtů, v pedikúře a rizikových faktorech pro vznik diabetické nohy. Poradenská činnost. Aktuální trendy. Předepisování zdravotnických prostředků.	3
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s očním onemocněním	Geriatrický významná onemocnění a involuce tkání v oftalmologii. Poruchy zrakové ostrosti a refrakce. Katarakta. Věkem podmíněná degenerace makuly. Diabetická retinopatie. Glaukom. Pomůcky pro slabozraké. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Poradenská činnost.	4
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s onemocněním sluchu	Geriatrický významná onemocnění a involuce tkání v audiologii. Presbyakuze. Vybraná problematika onemocnění zevního ucha, středního ucha, sluchové ztráty, nedoslýchavost. Ototoxické lékové postižení sluchu. Kompenzační pomůcky pro nedoslýchavé seniory. Sluchadla. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Poradenská činnost.	2
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s onemocněním urogenitálního systému a ledvin	Geriatrický významná onemocnění urogenitálního systému a ledvin. Urogenitální systém ve stáří. Změny funkce ledvin v souvislosti se stárnutím. Inkontinence a její řešení. Glomerulopatie. Obstrukce močových cest. Záněty. Akutní a chronické selhání ledvin. Dialyzační program. Metody náhrady funkce ledvin (hemodialyzační metody, peritoneální dialýza, transplantace ledvin). Specializovaná ošetrovatelská péče u seniorů léčených eliminačními metodami. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Poradenská činnost. Předepisování zdravotnických prostředků.	4
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s imunodeficity a alergiemi	Změny imunitního systému ve stáří. Nespecifická imunita, specifická imunita. Primární a sekundární imunodeficience, autoimunitní nemoci, orgánové nespecifické a specifické autoimunitní nemoci, alergická onemocnění. Specializovaná ošetrovatelská péče. Plán ošetrovatelské péče. Edukace. Poradenská činnost.	2
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s infekčním onemocněním	Infekční choroby ve stáří. Bariérová ošetrovatelská péče u geriatrických pacientů s methylin rezistentním Staphylococcus aureus (MRSA), clostridium difficile (CD), tuberkulózou, svrabem, herpes apod., způsoby přenosu, edukace, prevence, očkování. Likvidace biologického a kontaminovaného materiálu. Eliminace šíření infekce. Infekční onemocnění, která se hlásí orgánu ochrany veřejného zdraví, platné právní předpisy. Sdílení příkladů dobré praxe. Aktuální trendy.	3
Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s onemocněním trávicího ústrojí	Poruchy motility trávicí trubice ve stáří, dysfagie. Refluxní choroba jícnu. Vředová choroba gastroduodenální. Žaludeční dyspepsie. Divertikulární choroba tlustého střeva. Zácpa. Průjem a inkontinence stolice. Krvácení do gastrointestinálního traktu. Abdominální ischemie. Onemocnění biliárního systému, tumory. Specializovaná ošetrovatelská péče o seniory se stomií a perkutánní endoskopickou gastrotomií. Fyzikální vyšetření sestrou s využitím hodnotících škál, posouzení potřeb pacienta, stanovení ošetrovatelského plánu, edukace. Poradenská činnost. Předepisování zdravotnických prostředků.	4

Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s hematologickým onemocněním	Hematologické změny ve stáří. Involuční změny a hemokoagulace ve stáří. Geriatrické aspekty hematologické onkologie. Anemie. Poruchy koagulace. Trombembolická nemoc. Specializovaná ošetrovatelská péče o seniory s hematologickým onemocněním. Fyzikální vyšetření sestrou, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace. Poradenská činnost.	3
Vysoce specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty při selhání základních životních funkcí	Základní neodkladná resuscitace včetně využití automatizovaného externího defibrilátoru (AED), aktivace integrovaného záchranného systému. Rozšířená neodkladná resuscitace s využitím dostupných pomůcek a vybavení. Základní postupy při život ohrožujících stavech. Praktické nácviky neodkladné resuscitace na modelech.	4
Praktická aplikace edukačních programů	Tvorba edukačního plánu a edukačních jednotek. Možnosti individuálního přístupu ve vzdělávání geriatrických pacientů/seniorů a osob blízkých (pečujících, rodinných příslušníků) s přihlédnutím k široké variabilitě problematiky ošetrovatelské péče v geriatрии. Praktické nácviky tvorby edukačních plánů.	4
Ukončení teoretické výuky	Hodnocení, shrnutí, zpětná vazba.	1
ODBORNÁ PRAXE V NEAKREDITOVANÉM ZAŘÍZENÍ		
Odborný modul OM 1	Odborná praxe u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní péči v oboru interní lékařství nebo u poskytovatele zdravotních služeb poskytujících dlouhodobou léčebnou péči nebo následnou lůžkovou péči a u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje ambulantní péči (primární, specializovanou, stacionární) nebo v domově pro seniory, v domově pro seniory se zvláštním režimem (poskytovatelé nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	120 hodin v rozsahu 15 dnů	
Seznam výkonů		Minimální počet výkonů
Odebrat ošetrovatelskou anamnézu u geriatrického pacienta s využitím informací od osob blízkých		5
Provést fyzikální vyšetření s využitím hodnotících technik a měřících škál a diagnostikovat funkční schopnosti u geriatrického pacienta		5
Provést orientační zhodnocení kognitivních funkcí u geriatrického pacienta s využitím hodnotících škál (např. MMSE, Test kreslení hodin apod.)		5
Posoudit sociální situaci geriatrického pacienta a případně zajistit sociálního pracovníka		5
Posoudit propojení klinických potíží geriatrického pacienta s výsledky vyšetření a lékařem stanovenou diagnózu v návaznosti na potřebu ošetrovatelské péče		5
Zhodnotit soběstačnost u geriatrického pacienta		5
Zhodnotit riziko pádu u geriatrického pacienta		5
Provést intervence v prevenci pádu u geriatrického pacienta		5
Zhodnotit riziko vzniku dekubitu u geriatrického pacienta		5
Provést intervence v prevenci vzniku dekubitu u geriatrického pacienta		5
Zhodnotit riziko vzniku malnutrice u geriatrického pacienta a případně zajistit intervence nutričního terapeuta		5
Zhodnotit riziko vzniku dehydratace u geriatrického pacienta a realizovat preventivní opatření		5
Vyhodnotit a diagnostikovat ošetrovatelské problémy u geriatrického pacienta		5
Vytvořit plán ošetrovatelské péče u geriatrického pacienta		5
Zhodnotit orientačně EKG záznam u geriatrického pacienta		5
Edukovat geriatrického pacienta s diabetem mellitem v prevenci vzniku diabetické nohy		1
Edukovat geriatrického pacienta v inzulínoterapii		1
Edukovat geriatrického pacienta v selfmonitoringu glykémie a cílových hodnotách		1
Provést trénink kognitivních funkcí u geriatrického pacienta pod vedením ergoterapeuta a doporučit mu vhodné aktivity		1
Komunikovat s geriatrickým pacientem s afázií s využitím pomůcek		1
Zavést nasogastrickou sondu (NSG) u geriatrického pacienta		1
Podat stravu do sondy a péče o sondu (NGS/NJ) u geriatrického pacienta		1
Podat stravu do perkutánní enterální gastrostomie (PEG) u geriatrického pacienta		1
Ošetřit geriatrického pacienta s PEG včetně zanotování		1
Ošetřit stomii na dýchacím nebo močovém traktu u geriatrického pacienta		1
Provést ošetření/převaz cévního vstupu u geriatrického pacienta		1
Edukovat geriatrického pacienta v protiepidemiologických opatřeních		1
Provést rehabilitační ošetřování s využitím kinestetiky, Bobath konceptu u geriatrického pacienta		5
Polohovat geriatrického pacienta v souladu s ergonomickou strategií a zajistit prevenci rozvoje dekubitů s využitím antidekubitálních pomůcek		5
Provést stimulaci vnímání u nesoběstačného geriatrického pacienta		5
Provést nácvik sebeobsluhy s cílem udržení soběstačnosti geriatrického pacienta		5
Provést nácvik vyprazdňování u pacienta s inkontinencí moče/stolice u geriatrického pacienta		1
Edukovat geriatrického pacienta se syndromem diabetické nohy v hygieně nohou, pedikúře, vhodné obuvi pro diabetiky, využití příspěvků, využití odlehčovacích pomůcek		1
Edukovat geriatrického pacienta/rodinné příslušníky v metodách vhodné aktivizace pacienta a v postupech ošetrovatelské péče		1
Edukovat geriatrického pacienta/rodinné příslušníky v prevenci vzniku onemocnění		1
Edukovat pacienta s onemocněním vnitřních orgánů v prevenci komplikací		1

Výsledky vzdělávání

Absolvent bude při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům znát:

- problematiku závislostí včetně prevence a možností léčby,
- dopady na zdravotní stav a právní aspekty související se zneužíváním návykových látek,
- rizika ionizujícího záření, jeho účinky na živý organismus,
- systém radiační ochrany, zásady pro uplatňování požadavků radiační ochrany a praktické metody ochrany,
- platné právní předpisy ve vztahu k poskytování zdravotních služeb,
- problematiku odpovědnosti za škodu při poskytování zdravotních služeb,
- involuční změny ve stáří na jednotlivých systémech,
- preventivní prohlídky (druhy, obsah a časové rozmezí),
- význam primární péče,
- činnost a provoz domácí péče,
- vhodnou podporu zdraví a pravidla prevence onemocnění ve stáří,
- druhy a formy poskytování sociálních služeb,
- podpůrné techniky ke zvládnutí pracovní zátěže, interpersonální agrese a prevence syndromu vyhoření,
- různé teorie stárnutí,
- změny lidského organismu ve stáří a tělesné projevy stárnutí,
- demografickou situaci v České republice a prognózy,
- pojmy - očekávaná doba dožití, střední a maximální délka života, komplexní geriatrické hodnocení,
- obecné zvláštnosti chorob ve stáří,
- postup komplexního geriatrického hodnocení,
- atypickou symptomatologii a nespecifické projevy onemocnění u křehkých geriatrických pacientů,
- vzdálené příznaky a tzv. fenomén ledovce,
- zvláštnosti farmakoterapie u geriatrických pacientů,
- pojem polypragmatie, preskripční kaskáda, nadměrná léčba, uvést příklady interakcí léčiv a možné nežádoucí účinky léčiv,
- léčiva nevhodná ve stáří,
- příklady ergonomických strategií při aktivizaci pacienta,
- příklady stimulace vnímání, pasivních a asistovaných pohybů, dechových a kondičních cvičení na lůžku,
- afázie - motorické, expresivní, totální, rozdíly a možnosti zajištění náhradních komunikačních mechanismů,
- principy dietoterapie u onemocnění diabetes mellitus,
- příklady intervencí nutričního terapeuta u vybraných onemocnění,
- souvislost mezi imunitním systémem ve stáří a výskytem infekčních onemocnění,
- význam bariérové péče, příklady infekčních onemocnění a způsoby jejich přenosu,
- příklady infekcí, které podléhají hlášení orgánu ochrany veřejného zdraví, příklady protiepidemiologických intervencí,
- postup aktivace integrovaného záchranného systému.

Absolvent bude připraven při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům na tyto praktické činnosti:

- vést, koordinovat a hodnotit odbornou praxi v geriatrii včetně adaptačního procesu nového zaměstnance,
- koordinovat práci členů ošetrovatelského týmu v geriatrii,
- vést specializační vzdělávání v oboru své specializace,
- podílet se na kontinuálním zvyšování kvality a bezpečnosti péče,
- připravovat standardy specializovaných postupů v geriatrii,
- podílet se na podpoře veřejného zdraví,
- provést fyzikální vyšetření, zhodnotit zdravotní stav geriatrického pacienta, odebrat anamnézu s využitím screeningových metod vyšetření,
- analyzovat změny zdravotního stavu geriatrického pacienta,
- identifikovat možnosti uspokojování potřeb geriatrického pacienta,
- identifikovat rizikové faktory pro zdraví seniorů,
- sestavit plán ošetrovatelské péče respektující zvláštnosti přístupu ke geriatrickým pacientům,
- realizovat ošetrovatelské intervence při péči o geriatrické pacienty,
- hodnotit soběstačnost u geriatrického pacienta pomocí funkčních testů, např. Barthel index, Funkční míra soběstačnosti,
- orientačně hodnotit kognitivní funkce geriatrických pacientů pomocí testů Minimal State Examination a Adenbrookského kognitivního testu,
- orientačně zhodnotit EKG, rozpoznat závažné poruchy srdečního rytmu u geriatrického pacienta,
- zajišťovat specializovanou ošetrovatelskou péči o geriatrické pacienty s onemocněním - kardiovaskulárním, dýchacím, neurologickým, revmatologickým, pohybovým, diabetes mellitus, se syndromem diabetické nohy, očním, sluchu, urogenitálním a ledvin, s infekčním, trávicím traktu, s hematologickým, s imunodeficitou a alergiemi včetně edukace,
- pečovat o seniory s imobilitou, instabilitou a inkontinencí,
- předepisovat zdravotnické prostředky,
- provádět rehabilitační ošetřování s využitím pohybových rezerv geriatrického pacienta, a to s využitím kinestetiky a Bobath konceptu,
- předvést cvičení vhodná při bolestech zad,
- zapojit se do nutriční podpory u geriatrických pacientů,
- separovat biologický a kontaminovaný materiál v souladu s platnými právními předpisy,
- reagovat vhodně při náhlých stavech ve vnitřním lékařství,
- provést základní neodkladnou resuscitaci včetně využití automatizovaného externího defibrilátoru (AED),
- tvořit edukační plány, edukační materiál pro pacienty,
- edukovat seniory v prevenci vzniku onemocnění, v zajištění ošetrovatelské péče, v prevenci komplikací s ohledem na aktuální zdravotní stav.

Způsob ukončení modulu	Hodnocení úrovně dosažených výsledků vzdělávání - test nebo zkouška nebo kolokvium nebo písemná práce. Dále splnění odborné praxe a potvrzení výkonů daných pro odborný modul 1.
-------------------------------	--

Peer podpora je poskytování psychosociální podpory samotným zdravotnickým pracovníkům, a to především v situacích psychicky nadlimitně zátěžového charakteru.

3.1.2 Učební osnova odborného modulu 2

Odborný modul - OM2	Specializovaná ošetrovatelská péče v geriatricii II.	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	80 hodin teoretické výuky v rozsahu 10 dnů, 40 hodin odborné praxe v rozsahu 5 dnů na pracovišti poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní lůžkovou péči akutní (ARO, JIP) nebo v oboru interní lékařství nebo poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje ambulantní péči (ambulance pro léčbu a hojení ran nebo podologická/podiatrická ambulance nebo urologická/nefrologická ambulance) nebo u poskytovatele lůžkové zdravotní péče poskytující urologickou (nefrologickou) péči (poskytovatelé nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů), 40 hodin odborné praxe v rozsahu 5 dnů na akreditovaném pracovišti poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní lůžkovou péči akutní (ARO, JIP) nebo v oboru interní lékařství nebo u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje ambulantní péči (ambulance pro léčbu a hojení ran nebo podologická/podiatrická ambulance nebo urologická/nefrologická ambulance) nebo u poskytovatele lůžkové zdravotní péče poskytující urologickou (nefrologickou) péči (poskytovatelé musí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)	
Cíl	Přípravit všeobecnou sestru na ošetřování nehojících se ran a defektů a katetrizaci močového měchýře u mužů.	
TEORETICKÁ VÝUKA		
Téma	Rozpis učiva	Minimální počet hodin

<p>Specializovaná ošetrovatelská péče u geriatrických pacientů o nehojící se rány a defekty</p>	<p>Stárnutí kůže a geriatrická problematika v dermatologii. Péče o pergamenovou ztenčenou kůži, speciální kosmetika. Specializovaná ošetrovatelská péče o pacienty s bérčovými vředy, ischemickými ulceracemi, dekubity, plenkovou dermatitidou, kontaktní dermatitidou, postradiační dermatitidou, nehojící se rány u onkologických pacientů, sekundárně se hojící chirurgickou ránou, pahýlem po amputaci apod.</p> <p>Fáze hojení. Klasifikace ran. Faktory ovlivňující hojení, podpora hojení. Rány hojící se per primam, extrakce stehů. Nehojící se rány - klasifikace. Proces péče o nehojící se rány. Charakteristické znaky nehojících se ran. Evaluace rány. Materiály pro prevenci a léčbu nehojících se ran. Rozdělení preventivních a terapeutických materiálů (amorfních i plošných) pro fázové hojení s ohledem na spodinu rány, indikace, kontraindikace. Dietoterapie, význam výživy a hydratace při léčbě nehojící se rány.</p> <p>Doporučené postupy pro péči o nehojící se rány, EPUAP (European Pressure Ulcer Advisory Panel), NPUAP (National Pressure Ulcer Advisory Panel), EWMA (European Wound Management Association), WUWHS (World Union for Wound Healing), manipulace s preventivními a terapeutickými prostředky a pomůckami.</p> <p>Fyzikální vyšetření sestrou, plán ošetrovatelské péče, edukace, prevence, vedení zdravotnické dokumentace (popis, zhodnocení, fotodokumentace). Využití objektivních škál pro hodnocení rány a celkového stavu pacienta. Sdílení příkladů dobré praxe, rozbor kazuistik. Aktuální trendy. Praktické nácviky ošetřování nehojících se ran na modelu. Vhodná volba krycích materiálů s ohledem na fázi hojení, manipulace s pomůckami. Předepisování zdravotnických prostředků.</p>	<p>40</p>
--	--	-----------

Katetrizace močového měchýře u mužů	Fyziologie a patofyziologie urogenitálního systému muže. Vyšetřovací metody a diagnostika patologických stavů urogenitálního systému muže. Indikace ke katetrizaci močového měchýře muže a stavy vyžadující intermitentní katetrizaci. Kontraindikace katetrizace močového měchýře u mužů. Komplikace při a po intermitentní katetrizaci a zavedení permanentního močového katétru včetně jejich řešení. Pomůcky ke katetrizaci muže, postup. Protiepidemiologický režim, edukace, prevence, vedení zdravotnické dokumentace. Psychologický přístup k pacientovi s permanentním močovým katétre. Sexuální problematika u mužů po intermitentní katetrizaci močového měchýře a s permanentním močovým katétre. Specializovaná ošetrovatelská péče o pacienta se zavedeným močovým katétre. Předepisování zdravotnických prostředků. Praktické nácviky katetrizace močového měchýře muže na modelu, postup, manipulace s pomůckami.	39
Ukončení teoretické výuky	Hodnocení, shrnutí, zpětná vazba	1
ODBORNÁ PRAXE V NEAKREDITOVANÉM ZAŘÍZENÍ		
Odborný modul OM 2	Odborná praxe u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní lůžkovou péči akutní (ARO, JIP) nebo v oboru interní lékařství nebo u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje ambulantní péči (ambulance pro léčbu a hojení ran nebo podologická/podiatrická ambulance, urologická/nefrologická ambulance) nebo u poskytovatele lůžkové zdravotní péče poskytující urologickou/nefrologickou péči (poskyvatelé nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	40 hodin v rozsahu 5 dnů	
Seznam výkonů	Minimální počet výkonů	
Vyhodnotit fázi hojení rány nebo defektu, stav spodiny a přítomnost infekce	5	
Popsat velikost a lokalizaci rány, zajistit fotodokumentaci	5	
Indikovat vhodné terapeutické krytí a obvazový materiál podle fáze hojení	5	
Stanovit nejvhodnější dobu dalšího převazu	5	
Zhodnotit riziko vzniku dekubitů - rozšířená klasifikace dle Nortonové	5	
Zhodnotit riziko vzniku dekubitů - Bradenové skóre	5	

Zhodnotit další rizikové faktory pro vznik dekubitů - vypočítat hodnotu BMI, zhodnotit stav výživy, hydratace, mobility, kůže, prokrvení tkání, tělesnou teplotu, věk, smyslové vnímání, hematologické parametry u pacienta	1
Indikovat a přiložit profylaktické krytí u pacienta s rizikem vzniku dekubitů (např. polyuretanových materiálů na kostní výčnělky nebo v oblastech, které jsou vystavené tření nebo střížným silám apod.)	1
Zhodnotit schopnost profylaktického krytí (používaného na pracovišti) zajistit mikroklima v ráně	1
Edukovat pacienta v ošetrovatelské péči o nehojící se ránu	1
Vyhodnotit nutriční screening a stav hydratace u pacienta	1
Katetrizovat močový měchýř muže (případně na modelu)	5
Pečovat o urogenitální systém muže se zavedeným močovým katétrem	5
ODBORNÁ PRAXE V AKREDITOVANÉM ZAŘÍZENÍ	
Odborný modul - OM 2	Odborná praxe u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní lůžkovou péči akutní (ARO, JIP) nebo v oboru interní lékařství nebo u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje ambulantní péči (ambulance pro léčbu a hojení ran nebo podologická/podiatrická ambulance nebo urologická/nefrologická ambulance) nebo u poskytovatele lůžkové zdravotní péče poskytující urologickou (nefrologickou) péči (poskytovatelé musí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
Typ modulu	povinný
Rozsah modulu	40 hodin v rozsahu 5 dnů
Seznam výkonů	Minimální počet výkonů
Vyhodnotit fázi hojení rány nebo defektu, stav spodiny a přítomnost infekce	5
Popsat velikost a lokalizaci rány, zajistit fotodokumentaci	5
Indikovat a použít vhodné terapeutické krytí a obvazový materiál	5
Stanovit nejvhodnější dobu dalšího převazu	5
Zhodnotit riziko vzniku dekubitů - rozšířená klasifikace dle Nortonové	5
Zhodnotit riziko vzniku dekubitů - Bradenové skóre	5
Indikovat a použít profylaktické krytí u pacienta s rizikem vzniku dekubitů	1
Zhodnotit schopnost profylaktického krytí (používaného na pracovišti) kontrolovat mikroklima, snadnost jeho aplikace a odstranění, možnost pravidelně posuzovat stav kůže, správnou velikost krytí	1
Edukovat pacienta nebo jeho osoby blízké v ošetrovatelské péči o nehojící se ránu ve vlastním sociálním prostředí	1
Vyhodnotit nutriční screening a stav hydratace u pacienta	1
Vypočítat hodnotu BMI u pacienta a zhodnotit stav výživy, mobility, kůže, prokrvení tkání, tělesnou teplotu, věk, smyslové vnímání, hematologické parametry a rizikové faktory pro vznik dekubitu	1
Katetrizovat močový měchýř muže (případně na modelu)	10
Pečovat o urogenitální systém muže se zavedeným močovým katétrem	5

Výsledky vzdělávání	<p>Absolvent bude při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům znát:</p> <ul style="list-style-type: none"> • specifika ošetrovatelské péče o geriatrické pacienty s nehojící se ránou nebo defektem včetně edukace a možnosti používání profylaktického krytí, • fáze hojení rány, popsat pracovní postupy pro používání vhodných obvazových materiálů s ohledem na fázi hojení, • symptomatologii a algoritmy pro volbu preventivních nebo terapeutických materiálů s ohledem na stav geriatrického pacienta a rizikové faktory, • faktory ovlivňující hojení rány, postupy sanace spodiny rány, možnosti podpory hojení rány a evaluaci rány, • význam výživy a hydratace při léčbě nehojící se rány, • vyšetřovací metody nutné k diagnostice patologických stavů urogenitálního systému muže, • stavy vyžadující intermitentní katetrizaci, • stavy, kdy je katetrizace měchýře u mužů kontraindikována, • možné komplikace při a po intermitentní katetrizaci a zavedení permanentního močového katétru a jejich řešení, • pomůcky ke katetrizaci muže, • zásady psychologického přístupu k pacientovi s permanentním močovým katétrem, • sexuální problematiku u mužů po katetrizaci, intermitentní katetrizaci močového měchýře nebo s permanentním močovým katétrem. <p>Absolvent bude připraven při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům na tyto praktické činnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poskytovat specializovanou ošetrovatelskou péči u geriatrických pacientů s nehojící se ránou nebo defektem, • pečovat o pergamenovou ztenčenou kůži u geriatrických pacientů a využívat speciální kosmetiku, • identifikovat geriatrické pacienty v riziku vzniku dekubitů a specifikovat individualizované rizikové faktory, • indikovat terapeutická krytí a obvazový materiál k ošetření a hojení chronických ran, s ohledem na stav spodiny rány, přítomnost infekce, velikost a lokalizaci rány, • provést katetrizaci močového měchýře muže, • dodržovat postupy protiepidemiologického režimu, • edukovat pacienta v péči o permanentní močový katétr, • zajišťovat poradenskou činnost v prevenci komplikací a zajištění pomůcek pro navazující péči ve vlastním sociálním prostředí, • předepisovat zdravotnické prostředky.
Způsob ukončení modulu	Hodnocení úrovně dosažených výsledků vzdělávání - test nebo zkouška nebo kolokvium nebo písemná práce. Dále splnění odborné praxe a potvrzení výkonů daných pro odborný modul 2.

3.1.3 Učební osnova odborného modulu 3

Odborný modul - OM 3	Farmakologie
Typ modulu	povinný

Rozsah modulu	40 hodin teoretické výuky v rozsahu 5 dnů, 40 hodin odborné praxe v rozsahu 5 dnů u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje lůžkové zdravotní služby podle zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a který nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.	
Cíl	Prohloubit znalosti všeobecné sestry v oboru farmakologie s důrazem na možné interakce a projevy nežádoucích účinků léčiv a zajistit tak kvalitnější a bezpečnější poskytování ošetrovatelské péče geriatrickým pacientům.	
TEORETICKÁ VÝUKA		
Téma	Rozpis učiva	Minimální počet hodin
Farmakologie	Základní pojmy, lékopisná literatura, právní předpisy upravující zacházení s léčivy. Farmakokinetika, absorpce, distribuce a metabolismus léčiv. Faktory ovlivňující farmakokinetiku. Farmakodynamika. Mechanismy působení léčiv. Interakce léčiv. Terapeutická, maximální a toxická dávka léčiva. Nežádoucí a toxické účinky léčiv.	2
Zvláštnosti farmakoterapie u geriatrických pacientů	Specifika a zásady farmakoterapie ve stáří, změny farmakokinetiky, farmakodynamiky, lékové interakce, projevy nežádoucích účinků léčiv ve stáří. Léčiva nevhodná ve stáří, Beersova kritéria. Compliance seniora. Polypragmázie. Preskripční kaskáda. Nadměrná léčba (over treatment). Nejčastější problémy v geriatrické preskripci. Specifika nefarmakologické léčby.	3
Léčiva používaná k terapii nemocí nervové soustavy	Léčiva ovlivňující centrální nervový systém. Léčiva ovlivňující periferní nervový systém. Vybrané lékové skupiny. Indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	2
Léčiva ovlivňující bolest a zánět	Analgetika a nesteroidní antiflogistika, účinky, nežádoucí reakce. Utlum bolesti, pravidla užívání analgetik u akutní a chronické nenádorové bolesti. Koanalgetika. Transdermální terapeutické systémy (např. opiát v náplasti). Ostatní protizánětlivá a chorobu modifikující léčiva. Vybrané lékové skupiny. Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	6
Léčiva používaná k terapii kardiovaskulárního systému	Vybrané lékové skupiny (např. antihypertenziva, venofarmaka, antihyperlipidemika). Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	5
Léčiva ovlivňující krev a krvetvorné orgány	Vybrané lékové skupiny (např. antikoagulancia, antitrombotika). Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	2
Léčiva ovlivňující trávicí a močový trakt, léčiva používaná k léčbě poruch vyprazdňování	Vybrané lékové skupiny (např. antacida, deflatulencia, antiulceróza, digestiva, antiemetika, hepatoprotektiva, laxativa, antidiarhoika). Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	2
Léčiva používaná k terapii nemocí respiračního systému, terapie alergických stavů	Léčiva k terapii dýchacích cest. Vybrané lékové skupiny (např. antiastmatika, bronchodilatancia, kortikoidy, antitusika, expektorancia). Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	2
Základy antimikrobiální terapie, chemoterapeutika, antibiotika, antivirotika	Principy terapie mikrobiálních a virových onemocnění. Antibiotika - přehled, determinace antibiotického účinku. Mechanismy účinku antibiotik, druhy antibiotické léčby, rozdělení antimikrobiálních látek, rezistence. Antivirové látky. Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	4
Imunomodulační léčiva	Principy imunomodulační terapie. Imunostimulační látky, imunosupresivní látky. Vybrané lékové skupiny. Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	2

Léčiva k terapii diabetů a endokrinních onemocnění	Vybrané lékové skupiny (např. perorální antidiabetika, inzulíny a analoga apod.). Aplikace 40% glukózy. Hormony štítné žlázy a antityreoidální látky. Poruchy funkce štítné žlázy (hypotyreóza, hypertyreóza), léčba hypofunkce štítné žlázy, léčba hyperfunkce štítné žlázy. Tyreostatika. Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	3
Psychofarmaka	Psychofarmaka, základní rozdělení léčivých přípravků ze skupiny psychofarmak, léčiva používaná k terapii demence, deliria a Parkinsonovy choroby. Mechanismus účinku, indikace a kontraindikace psychofarmak, nežádoucí účinky, interakce léčivých přípravků v rámci kombinované léčby, interakce léčivých přípravků s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny (včetně doplňků stravy) a léčivé rostliny.	2
Léčiva ovlivňující muskuloskeletální systém	Protizánětlivá a protirevmatická léčiva, lokální přípravky pro léčení bolestí svalů a kloubů. Vybrané lékové skupiny (např. myorelaxancia, SYSADOA). Indikace, kontraindikace, nežádoucí účinky (např. fotosenzibilizace apod.), lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny a léčivé rostliny. Lékové formy, nástup účinku. Způsoby aplikace léčiv - přehled, charakteristika. Novinky v terapii.	2
Intravenózní roztoky	Vybrané intravenózní roztoky (např. krystaloidy, glukóza apod.). Indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, způsoby aplikace léčiv. Bezpečná infuzní terapie. Trendy v terapii.	2
Ukončení teoretické výuky	Hodnocení, shrnutí, zpětná vazba.	1
ODBORNÁ PRAXE V NEAKREDITOVANÉM ZARÍZENÍ		
Odborný modul - OM 3	Odborná praxe u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje lůžkovou zdravotní péči podle zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a který nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	40 hodin odborné praxe v rozsahu 5 dnů	
Seznam výkonů		Minimální počet výkonů
Orientační posouzení léčiva užívaná pacientem a účinné látky podávané v medikaci s ohledem na možné vzájemné interakce a projevy nežádoucích účinků		2
Odebrání lékové anamnézy u pacienta a upozornění na možné interakce užívaného léčiva se slunečním zářením (fotosenzibilizace), s léčivým přípravkem, jehož výdej není vázán na lékařský předpis nebo s potravinou nebo s tekutinou (např. mlékem apod.)		2
Odebrání lékové anamnézy u pacienta a upozornění na možné nežádoucí účinky (např. zvýšenou ospalost, riziko pádu, svalovou únavu, riziko fotosenzibilizace apod.) a vyhodnocení schopnosti compliance pacienta		2
Provedení poradenské činnosti a doporučit léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis k ovlivnění aktuálních symptomů pacienta (např. mukolytika, expektorancia, laxativa, vitamíny apod.)		2
Upozornění na doplňky stravy, které není vhodné užívat současně s indikovanými léčivými přípravky či v souvislosti s určitým onemocněním		2
Upozornění pacienta u lokálně aplikovaných léčivých přípravků s léčivou látkou ketoprofen, že ošetřená místa nesmí být vystavována slunci z důvodu fotosenzibilizace (těžká dermatitida)		1
Upozornění pacienta na případná rizika komplikací při nepravdělném užívání léčiva (např. antibiotika, antihypertenziva, antiagregancia apod.)		1
Aplikace medikace do zajištěného vstupu (PORT, PICC, epidurální katétr)		1
Aplikace infuzní terapie subkutánně (např. hypodermoklýzu)		1
Seznámení se s doporučenými postupy (standard, směrnice) pro podávání léčivých přípravků na pracovišti a případně podání podnětu na jejich aktualizaci		1
Příprava hlášení Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv při podezření na nežádoucí účinky léčivého přípravku (lze na modelové situaci)		1
Edukace pacienta a osoby blízké v zásadách pravidelného užívání lékařem předepsaných léčiv (compliance) pro prevenci komplikací zdravotního stavu		1
Edukace pacienta a osoby blízké v zásadách pravidelného užívání antibiotik pro prevenci vzniku mikrobiální rezistence		1
Edukace pacienta a osoby blízké ve vhodných a nevhodných kombinacích užívaných předepsaných léčiv vzhledem k tekutinám, léčivým přípravkům, které nejsou vázány na lékařský předpis, doplňkům stravy a potravinám pro prevenci rozvoje alergické reakce, včetně důležité kontroly doby expirace užívaných léčiv		1

Výsledky vzdělávání

Absolvent bude mít při poskytování zdravotní péče tyto teoretické vědomosti z oboru farmakologie a bude znát:

- farmakologické pojmy (farmakokinetika, farmakodynamika, léčivo, minimální účinná koncentrace, toxická koncentrace léčiva apod.),
- jednotlivé fáze farmakokinetiky léčiva a faktory určující reakci (odpověď) nemocného na léčivý přípravek,
- pojmy léková anamnéza, compliance pacienta, polypragmatie,
- u vybraných lékových skupin indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, lékové interakce, interakce s ohledem na léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, potraviny, léčivé rostliny a bylinné čaje,
- mechanismus působení léčiv,
- praktické příklady interakce léčiva s přípravkem, jehož výdej není vázán na lékařský předpis nebo s potravinou nebo s tekutinou,
- pojem terapeutická šíře, minimální účinná koncentrace a toxická koncentrace léčiva v organismu,
- zvláštnosti farmakoterapie u geriatrických pacientů,
- léčiva nevhodná ve stáří a nejčastější nežádoucí účinky léčivých přípravků ve stáří,
- vybrané lékové skupiny a k nim příklady účinných látek a způsoby aplikace,
- příklady léčiv často užívaných při poskytování ošetrovatelské péče ve vlastním sociálním prostředí s ohledem na diagnózu pacienta,
- příklady léčiv a účinných látek ovlivňujících periferní a centrální nervový systém, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek ovlivňující bolest a zánět, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek ovlivňujících hladký sval, látky navozující vazokonstrikci, vazodilataci, diuretika, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek ovlivňující kardiiovaskulární systém, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek ovlivňující trávicí a močový trakt, léčiva používaná k léčbě poruch vyprazdňování, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek používaných k terapii nemoci respiračního systému, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek užívaných k antimikrobiální terapii, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- principy antimikrobiální terapie, příklady antibiotik a jejich účinných látek, mechanismus účinku a význam dodržování pravidelného intervalu podání antibiotik s ohledem na riziko rozvoje rezistence,
- příklady léčiv a účinných látek onemocnění diabetes mellitus s ohledem na typ onemocnění, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek k substituci hormonu štítné žlázy, antityreoidální látky a tyreostatika (s ohledem na diagnózu hypotyreóza, hypertyreóza), indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- příklady léčiv a účinných látek psychofarmak, indikace, kontraindikace, žádoucí a nežádoucí účinky, možné interakce,
- doporučit vhodné volně prodejné léčivé přípravky vzhledem k onemocnění,
- upozornit na doplňky stravy, které není vhodné užívat současně s indikovanými léčivými přípravky či v souvislosti s určitým onemocněním,
- příklady léčiv a účinných látek aplikovaných na kůži,
- materiály pro prevenci a léčbu nehojících se ran a jejich indikaci v souladu s fází hojení rány.

Absolvent bude připraven z oboru farmakologie při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům na tyto praktické činnosti:

- zhodnotit léčiva užívaná pacientem a účinné látky podávané v medikaci s ohledem na možné vzájemné interakce,
- zhodnotit léčiva užívaná pacientem s ohledem na možné stejné účinné látky, ale rozdílné firemní názvy,
- odhalit nevhodné kombinace léčiv, léčiva po uplynutí doby expirace a konzultovat zjištěný stav s praktickým lékařem nebo jiným ošetřujícím lékařem,
- zhodnotit léčiva užívaná pacientem s ohledem na projevy nežádoucích účinků (např. ospalost, zvýšení rizika pádu apod.),
- vysvětlit možné nežádoucí účinky užívaných léčivých přípravků u pacienta,
- upozornit pacienta na možné lékové interakce užívaného léčiva a léčiv, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis, s potravinami, s léčivými rostlinami nebo s tekutinami,
- doporučit vhodné načasování podávání léčiv (nalačno, po jídle, s časovým odstupem apod.),
- doporučovat léčivé přípravky, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis k tlumení příznaků nemoci, po zvážení možných nežádoucích účinků a interakcí s nastavenou medikací,
- podávat infuzní terapii ve vlastním sociálním prostředí pacienta při zajištění domácí péče nebo paliativní péče u nemocných v terminálním stavu,
- podat až 40% glukózu u pacienta s hypoglykemií,
- provádět poradenskou činnost ve vztahu k dostupným přípravkům, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis k ovlivnění aktuálních symptomů pacienta (např. analgetika, laxativa, vitamíny apod.),
- edukovat pacienta a jejich osoby blízké (rodinné příslušníky, pečující) ve vhodných (a nevhodných) kombinacích užívaných předepsaných léčiv vzhledem k tekutinám, potravinám a přípravkům, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis,
- přispívat ke zvýšení kvality a bezpečí ošetrovatelské péče poskytované geriatrickým pacientům ve vztahu k nastavené medikaci a užívaným léčivým přípravkům.

Způsob ukončení modulu	Hodnocení úrovně dosažených výsledků vzdělávání - test nebo zkouška nebo písemná práce nebo kolokvium. Dále splnění odborné praxe a potvrzení splněných výkonů daných pro odborný modul 3.
-------------------------------	--

3.1.4 Učební osnova odborného modulu 4

Odborný modul - OM 4	Specializovaná ošetrovatelská péče v gerontopsychiatrii	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	40 hodin teoretické výuky v rozsahu 5 dnů 40 hodin odborné praxe v rozsahu 5 dnů v domově pro seniory se zvláštním režimem nebo u poskytovatele lůžkové zdravotní péče v oboru psychiatrie (gerontopsychiatrie). Tento poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.	
Cíl	Přípravit všeobecnou sestru na poskytování specializované ošetrovatelské péče o pacienty s gerontopsychiatrickým onemocněním, zejména demencí, depresí, deliriem, Parkinsonovou nemocí, kognitivní deteriorací, poruchou spánku, osvojením si teoretických vědomostí a praktických dovedností.	
TEORETICKÁ VÝUKA		
Téma	Rozpis učiva	Minimální počet hodin
Vyšetření gerontopsychiatrického pacienta	Úvod do oboru gerontopsychiatrie. Psychologie stárnutí - vztah stárnutí a intelektu, vztah stárnutí a jazyka, vztah stárnutí a paměti, stárnutí a životní styl. Vymezení psychiatrického vyšetření a geriatrického hodnocení. Klinické vyšetření gerontopsychiatrického pacienta. Diagnostika mentálního deficitu.	3
Psychoterapeutický přístup ke gerontopsychiatrickým pacientům	Komunikace s geriatrickým pacientem a jeho blízkými. Komunikace s pacientem s demencí, prevence problematického chování, možnosti pomoci pečovatelům. Komunikace s agresivním pacientem. Psychosociální dovednosti sestry. Identifikace faktorů ovlivňujících kvalitu života gerontopsychiatrických pacientů.	3

<p>Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s intelektovými poruchami</p>	<p>Intelektové poruchy - demence, deprese, delirium, specifika klinického obrazu. Kognitivní deteriorace. Benigní stařecká zapomnětlivost. Specifika změn mozku ve stáří (morfologické, biochemické). Fáze demence. Posuzování stavu u pacientů s demencí. Identifikace symptomů zhoršení. Komplikace léčby, progresse nemoci. Poruchy chování, emotivity, cyklus spánků-bdění, behaviorální a psychologické příznaky demence. Nefarmakologické přístupy v péči o pacienta s demencí. Life review. Specializovaná ošetrovatelská péče. Informovaný souhlas u pacientů s demencí. Plán ošetrovatelské péče, možnosti edukace. Poradenská činnost, rady pečujícím, poradna pro poruchy paměti. Aktuální trendy. Praktické nácviky hodnocení kognitivních funkcí seniora pro základní diagnostiku demence s využitím hodnotících škál a měřících technik.</p>	<p>10</p>
<p>Specializovaná ošetrovatelská péče o geriatrické pacienty s depresí, úzkostnými stavy, anxiétou a paranoidním syndromem ve stáří</p>	<p>Deprese ve stáří, úzkostné stavy, anxieta a paranoidní stavy ve stáří. Kritéria depresivní epizody. Hodnotící škály deprese. Prevence progresse stavu. Psychoterapeutický přístup. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, možnosti edukace.</p>	<p>3</p>
<p>Specializovaná ošetrovatelská péče o pacienta s deliriem</p>	<p>Deliria u pacientů vyššího věku. Delirantní stavy, progresse stavu a prognóza delirantních stavů. Psychoterapeutický přístup. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace osob blízkých (rodinných příslušníků, pečujících). Skála pro hodnocení deliria (CAM).</p>	<p>3</p>

<p>Specializovaná ošetrovatelská péče o pacienta s Parkinsonovou chorobou</p>	<p>Parkinsonova choroba, sekundární parkinsonský syndrom. Symptomatologie extrapyramidových poruch. Hypokinetické (dyskinetické) poruchy. Tremor, třes, chorea, balismus, dystonie, myoklonus, tiky. Biochemické procesy, dopamin. Etiologie, klinický obraz, diagnostika, léčebné možnosti, komplikace, prevence rizikových faktorů. Psychoterapeutický přístup. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace osob blízkých (rodinných příslušníků, pečujících).</p>	4
<p>Specializovaná ošetrovatelská péče o pacienta s poruchou spánku</p>	<p>Fyziologické změny spánku nastupující ve vyšším věku. Poruchy spánku ve stáří a involuční změny. Primární poruchy spánku, léčba poruch spánku. Psychoterapeutický přístup. Specializovaná ošetrovatelská péče. Fyzikální vyšetření sestrou, posouzení potřeb pacienta, plán ošetrovatelské péče, edukace osob blízkých (rodinných příslušníků, pečujících) v režimových opatřeních a možnosti realizace. Monitorování a záznam spánku. Poradenská činnost.</p>	2
<p>Rehabilitační ošetřování geriatrických pacientů s kognitivní deteriorací</p>	<p>Specifika rehabilitačního ošetřování u pacientů s kognitivní deteriorací, extrapyramidovými syndromy a imobilními gerontopsychiatrickými pacienty. Aktivizace, vertikalizace, stimulace vnímání. Možnosti ergoterapie. Praktické nácviky aktivizace geriatrického pacienta.</p>	4
<p>Zdravotní a sociální péče v gerontopsychiatrii</p>	<p>Zdravotní a sociální péče o populaci seniorů s psychickými poruchami. Provoz domova pro seniory se zvláštním režimem a organizace péče. Příjem klienta, plán sociálních potřeb, sociální poradenství. Činnosti klíčového pracovníka. Plán individuálního osobního rozvoje seniora, logopedická péče, možnosti ergoterapie. Plán tréninku kognitivních funkcí seniora. Podpora fyzického zdraví. Možnosti ergoterapie. Možnosti podpory pečujících.</p>	5

Problematika týrání, zanedbávání a zneužívání seniorů a pacientů s kognitivní deteriorací	Problematika týrání, zanedbávání a zneužívání starého člověka. Formy týrání a zneužívání seniorů, diagnostika, věková diskriminace, možnosti řešení ze strany zdravotníků, svépomocné skupiny a intervenční centra. Kvalita života seniorů, důstojnost. Syndrom maladaptace. Sdílení příkladů správné praxe, kazuistiky a praktické příklady pomoci.	2
Ukončení teoretické výuky	Hodnocení, shrnutí, zpětná vazba.	1
ODBORNÁ PRAXE V NEAKREDITOVANÉM ZARÍZENÍ		
Odborný modul - OM 4	Odborná praxe v domově pro seniory se zvláštním režimem nebo u poskytovatele lůžkové zdravotní péče v oboru psychiatrie (gerontopsychiatrie) - poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	40 hodin v rozsahu 5 dnů	
Seznam výkonů		Minimální počet výkonů
Seznámit se s provozem pracoviště, pracovním týmem, vedením zdravotnické dokumentace		1
Podílet se na příjmu seniora		1
Zhodnotit sociální situaci seniora		1
Podílet se na vytvoření plánu individuálního osobního rozvoje seniora		1
Zhodnotit kognitivní funkce u seniora pomocí testů Minimental State Examination a Adenbrookského kognitivního testu		1
Zúčastnit se tréninku kognitivních funkcí seniora pod vedením ergoterapeuta a zapojit se do jeho realizace		1
Účastnit se na vyšetření seniora logopedem a následné logopedické péče		1
Seznámit se s ergoterapeutickým plánem u seniora a prací ergoterapeuta		1
Zjistit možnost nácviku soběstačnosti a možnosti volnočasových aktivit seniorů z rozhovoru s ergoterapeutem		1
Posoudit individuální potřeby seniora s ohledem na udržení funkční soběstačnosti		1
Podílet se na aktivitách vedoucích ke zvýšení funkční soběstačnosti seniora		1
Provést fyzikální vyšetření seniora s využitím měřicích technik a hodnotících škál		1
Podílet se na zajištění nutriční podpory u seniora v malnutrici		1
Realizovat ošetrovatelskou péči u seniora zaměřenou na udržení kvality života		1
Zhodnotit kvalitu spánku u seniora		1
Zhodnotit rizikové faktory ovlivňující progresi stavu u seniora s demencí		1
Vytvořit plán ošetrovatelské péče u nesoběstačného seniora		1
Monitorovat nežádoucí účinky farmakoterapie		1
Monitorovat intenzitu bolesti u seniora s chronickým onemocněním		1
Podílet se na nácviku denních činností u seniora pod vedením ergoterapeuta		1
Edukovat pečující o seniora s demencí v zajištění péče		1
Vytvořit plán ošetrovatelské péče u agresivního seniora		1

Vytvořit plán ošetrovatelské péče u nesoběstačného seniora	1
Realizovat ošetrovatelskou péči u seniora s imobilizačním syndromem	1
Polohovat imobilního seniora podle zásad ergonometické strategie	1
Provést základní mobilizaci seniora na lůžku nebo u lůžka nebo přesun na vozík	1
Provést výkony rehabilitačního ošetrování u seniora se sníženou soběstačností	1
Zajistit predilekční místa s využitím profylaktického krytí	1
Provést převaz nehojící se rány s využitím krycího materiálu podle fáze hojení rány	1
Doporučit další postup v péči o nehojící se ránu	1
Podílet se na zajištění bezpečného prostředí	1
Edukovat osoby blízké v postupech péče o seniora	1
Výsledky vzdělávání	<p>Absolvent bude mít při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům tyto teoretické vědomosti z oboru gerontopsychiatrie a bude znát:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klinické vyšetření gerontopsychiatrického pacienta, • možnosti prevence zhoršení zdravotního stavu, diagnostiku a léčbu seniorů s gerontopsychiatrickým onemocněním, • účinky léčiv k terapii demence, deprese, deliria a Parkinsonovy choroby, žádoucí a nežádoucí účinky, • problematiku týrání, zanedbávání a zneužívání seniorů se sníženou soběstačností a gerontopsychiatrických pacientů, uvést možnosti řešení ze strany zdravotníků. <p>Absolvent bude připraven při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům na tyto praktické činnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • používat vhodné komunikační strategie při zajištění ošetrovatelské péče o gerontopsychiatrického pacienta, • identifikovat potřeby seniorů s gerontopsychiatrickým onemocněním a podporovat jejich aktivity denního života, • plánovat postupy specializované ošetrovatelské péče na základě fyzikálního vyšetření a odborného zhodnocení stavu u seniorů s gerontopsychiatrickým onemocněním, • edukovat osoby blízké (rodinné příslušníky, pečující) v postupech ošetrovatelské péče o seniora s gerontopsychiatrickým onemocněním po propuštění do vlastního sociálního prostředí, • používat vhodné postupy rehabilitačního ošetrování u gerontopsychiatrických a imobilních seniorů, • navrhnout aktivity k prevenci rozvoje imobilizačního syndromu u nemocného gerontopsychiatrického pacienta.
Způsob ukončení modulu	Hodnocení úrovně dosažených výsledků vzdělávání - test nebo zkouška nebo písemná práce nebo kolokvium. Dále splnění odborné praxe a potvrzení splněných výkonů daných pro odborný modul 4.

3.1.5 Učební osnova odborného modulu 5

Odborný modul - OM 5	Specializovaná ošetrovatelská péče v paliativní péči	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	40 hodin teoretické výuky v rozsahu 5 dnů 40 hodin odborné praxe na akreditovaném pracovišti v rozsahu 5 dnů - u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní služby nevléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu a u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní služby nevléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zařízeních hospicového typu podle §44a zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů (poskytovatel nemusí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)	
Cíl	Připravit všeobecnou sestru na poskytování paliativní péče u geriatrických pacientů v závěru života a pacientů s nevléčitelným onemocněním v terminálním stavu.	
TEORETICKÁ VYUKA		
Téma	Rozpis učiva	Minimální počet hodin
Paliativní péče	Paliativní medicína, paliativní a podpůrná péče, cílová skupina pacientů. Historie paliativní péče. Postavení a možnosti paliativní péče v systému zdravotních a sociálních služeb, potřebnost vzhledem k demografickému vývoji a statistickým údajům o místě úmrtí. Organizační formy paliativní péče. Provoz lůžkového zařízení hospice a organizace poskytování domácí péče hospicem, příjem pacienta. Potřeby pacienta v závěru života a osob blízkých. Multidisciplinární tým, podpůrný tým, role jednotlivých členů, průběh schůzky multidisciplinárního týmu. Zdroje financování. Vybavení návštěvní brašny. Povinnosti v oblasti evidence a nakládání s tiskopisy a léčivými přípravky s obsahem návykové látky. Používání zdravotnických prostředků. Aktuální trendy.	3
Psychologická témata v paliativní péči	Sdělení diagnózy závažného onemocnění a nepříznivé prognózy. Sestra a nevléčitelně nemocný pacient. Zprostředkování odborné psychologické pomoci. Zásady podpůrné komunikace, empatie. Psychosociální podpora pacienta a osob blízkých (rodinných příslušníků, pečujících) ze strany sestry. Role psychologa a psychoterapeuta v paliativním týmu. Komunikace plánu paliativní péče, přání a preference v závěru života. Fáze adaptace pacienta a jeho rodiny na nevléčitelně onemocnění a specifické potřeby psychologické podpory v jednotlivých fázích. Interdisciplinární týmová komunikace a poradenství v práci s terminálně nemocným pacientem. Psychologické aspekty chronické bolesti a komunikační podpora pacienta s chronickou bolestí. Zásady komunikace s pozůstalými po úmrtí pacienta, možnosti emoční a komunikační podpory. Praktické nácviky komunikačních dovedností v paliativní péči. Vhodné postupy při poskytování psychosociální podpory nevléčitelně nemocného pacienta, osob blízkých a pozůstalých. Sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe.	8
Terapie nádorové a nenádorové bolesti u pacienta s pokročilým onemocněním v paliativní péči	Nejčastější typy bolesti u pacientů s nevléčitelným onemocněním: nádorová bolest, chronická bolest pohybového aparátu, centrální a periferní neuropatická bolest, akutní bolest, celková bolest („total pain“), průlomová bolest. Hodnocení bolesti. Farmakoterapie chronické bolesti, neopioidní analgetika, opioidní analgetika (slabá a silná), koanalgetika a pomocná léčiva, rotace opioidů, lékové formy a způsoby podání neopioidních analgetik a opioidních analgetik (slabých a silných), nežádoucí účinky analgetik. Způsob aplikace analgetik v lékové formě transdermálních náplastí. Průlomová bolest a její léčba.	3
Specializovaná ošetrovatelská péče o střednědobé a dlouhodobé cévní vstupy	Specializovaná ošetrovatelská péče o implantabilní venózní port (PORT), periferní implantovaný centrální žilní katetr (PICC - peripherally inserted central catheter) apod. Péče o epidurální katétr včetně podávání léčivých přípravků do epidurálního katétru. Aplikace léčiv, infuzních roztoků nebo výživy. Kontinuální podávání léčiv lineárním dávkovačem k tlumení symptomů terminálního stavu, možné komplikace, dokumentace poskytnuté péče. Používání zdravotnických prostředků, zacházení s léčivými přípravky. Praktické nácviky na modelu. Aplikace léčivých přípravků v lékové formě infuzních roztoků (včetně parenterální výživy) do implantabilního venózního portu (PORT) a periferního implantovaného centrálního žilního katétru (PICC) a jiných (např. MIDLINE apod.), umístění, indikace, kontraindikace, fixace, aplikace léčiv, komplikace, postup převazu, vedení zdravotnické dokumentace.	5
Typické trajektorie závěru života člověka a symptomy pokročilého onemocnění	Typické trajektorie (průběhy) závěru života člověka - u onkologických onemocnění, chronických orgánových selhání a geriatrické křehkosti. Tělesné symptomy v terminální fázi nejčastějších chronických onemocnění: nádorové onemocnění, chronické srdeční selhání, chronické respirační selhání (CHOPN), neurologické onemocnění, syndrom terminální geriatrické deteriorace, multiorganové selhání v prostředí intenzivní péče. Hodnocení symptomů v kontextu chronického onemocnění: dotazníkové nástroje, symptomové škály, komunikace o symptomech s pacienty, jejich rodinami a blízkými. Respirační symptomy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetrovatelství): dušnost, kašel. Gastrointestinální symptomy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetrovatelství): nevolnost a zvracení, nechutenství/kachexie, průjem/zácpa, maligní střevní obstrukce. Neuropsychiatrické symptomy a syndromy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetrovatelství): úzkost, deprese, delirium, demence, poruchy spánku. Ostatní symptomy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativní péče): pocení, svědění. Nejčastěji podávané léčivé přípravky za účelem tlumení symptomů terminálního stavu. Způsoby aplikace léčiv, používání zdravotnických prostředků, vedení zdravotnické dokumentace. Sdílení příkladů dobré praxe.	8
Ošetrovatelská péče o nevléčitelně nemocného v terminálním stavu a péče o pozůstalé	Nevléčitelně nemocný pacient a jeho potřeby v závěru života, životní příběh pacienta. Symptomy progresy základního nevléčitelného onemocnění. Projevy selhávání základních životních funkcí, poslední hodiny života. Tlumení klinických příznaků (bolest, dušnost, chrčivé dýchání, úzkost, delirium), farmakologická sedace. Rodinná rada „family conference“. Práce s plánem paliativní péče. Doprovázení umírajících. Potřeby pozůstalých a truchlících rodinných příslušníků, fáze truchlení. Nejčastější otázky pozůstalých, praktické informace a pomoc pozůstalým. Spiritualita, náboženství, kulturní zvyklosti pacienta a jeho rodiny na prožívání nemoci a umírání.	3
Sociální problematika pacienta v paliativní péči	Sociální problematika pacienta v paliativní péči. Psychosociální aspekty nemoci, pracovní role, finanční zabezpečení rodiny, změna prostředí, společenská role, plánování budoucnosti. Role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu, sociální poradenství. Vztahové a společenské dopady nevléčitelně nemoci, sociální ztráty, sociální izolace, sociální smrt. Sdílení příkladů dobré praxe, sociální plán, kazuistiky.	2

Právní aspekty paliativní péče	Paliativní péče z pohledu platných právních předpisů a dalších dokumentů, v platném znění (Listina základních práv a svobod, Úmluva o lidských právech a biomedicině, Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, doporučení CLK, Etický kodex „Práva pacientů“ apod.). Poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni (mamá léčba, ukončení péče o pacienta, problematika eutanázie apod.). Rozhodování pacienta při poskytování zdravotních služeb (péče bez souhlasu, informovaný souhlas, negativní revers). Úmrtí pacienta a související otázky (postup při úmrtí, nakládání s věcmi a zdravotnickou dokumentací zemřelého, provádění pitev, poskytování informací po smrti pacienta). Pořízení pro případ smrti (závěť, dědická smlouva, dovětek). Dříve vyslovená přání a jiné formy zástupného rozhodování u pacientů v závěru života.	4
Reflexe vlastní práce při poskytování paliativní péče	Každodenní blízkost smrti, respekt před životem a umíráním, sebereflexe. Psychohygiena v paliativní péči a péče „o sebe sama“. Postupy vlastní duševní hygieny. Zdroje stresu v paliativní péči, strategie vyrovnávání se se stresem. Syndrom vyhoření, příčiny, projevy, možnosti řešení. Péče o tým poskytující paliativní péči. Praktické návčny - sebezkušenostní seminář. Očekávání od vzdělávání „Kde je moje role v paliativní péči?“ Metoda supervize.	3
Ukončení teoretické výuky	Hodnocení, shrnutí, zpětná vazba.	1
ODBOBNÁ PRAXE V AKREDITOVANÉM ZAŘÍZENÍ		
Odborný modul - OM 5	Odborná praxe v akreditovaném zařízení - u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu a u poskytovatele zdravotních služeb, který poskytuje zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zařízeních hospicového typu podle §44a, zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů (poskytovatel musí být akreditovaným zařízením podle §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)	
Typ modulu	povinný	
Rozsah modulu	40 hodin v rozsahu 5 dnů	
Seznam výkonů		Minimální počet výkonů
Seznámit se s provozem pracoviště, multidisciplinárním týmem, vedením zdravotnické dokumentace, plánem paliativní péče		1
Zúčastnit se porady multidisciplinárního pracovního týmu		1
Identifikovat náplň práce jednotlivých členů multidisciplinárního týmu		1
Seznámit se s vybavením pracoviště léčiv a zdravotnickými prostředky		1
Seznámit se s postupem objednávání a uložení léčiv a zdravotnických prostředků		1
Seznámit se s uložením léčiv vyžadujících sníženou teplotu pro uchování, uložení a označení léčiv s vyšší mírou rizika, zabezpečení návykových látek		1
Zhodnotit psychosociální situaci nemocného (rodinné vztahy, možnosti zajištění péče, přítomnost úzkosti, deprese, deliria, agrese, apatie)		1
Zhodnotit charakter a intenzitu bolesti, ostatních tělesných symptomů a syndromů (např. únava, dušnost, gastrointestinální symptomy apod.)		1
Podílet se na tvorbě plánu paliativní péče		1
Podílet se na zajištění ošetrovatelské péče u pacienta v terminálním stavu		1
Identifikovat obvyklé postupy stimulace vnímání u imobilního pacienta		1
Polohovat imobilního pacienta podle zásad ergonomické strategie		1
Podílet se na postupech zajištění prevence průlomové bolesti		1
Zajistit využití volného času dle představ nemocného		1
Aplikovat hypodermoklýzu		1
Aplikovat léčivo ke zmírnění symptomů terminálního stavu		1
Pečovat o zajištění cévní vstupu a o epidurální katétr včetně podávání léčivých přípravků do epidurálního katétru		1
Pročíst zápis dokumentující poskytnutou paliativní péči		1
Vyhodnotit a monitorovat bolest u vybraného pacienta		1
Diagnostikovat symptomy terminálního stavu		1
Seznámit se s postupy doprovázení pacienta v terminálním stavu		1
Poskytnout psychosociální podporu osobám blízkým pacienta		1
Navrhnout plán pomoci pro pozůstalé		1

Absolvent bude mít při poskytování zdravotní péče geriatrickým pacientům tyto teoretické vědomosti a bude znát:

- postavení paliativní péče v systému zdravotních a sociálních služeb,
- aktuální trendy v oboru paliativní péče,
- potřebnost rozvoje paliativní péče vzhledem k demografickému vývoji a statistickým údajům o místě úmrtí,
- koordinaci předání pacienta z lůžkové péče do hospice nebo domácí péče,
- potřeby pacienta v závěru života a jeho osob blízkých,
- role jednotlivých členů multidisciplinárního (podpůrného) týmu,
- popsat možnosti financování paliativní péče,
- charakterizovat ekonomiku provozu hospice/domácí péče a vedení zdravotnické dokumentace,
- vyjmenovat výkony uvedené v registračních listech a úhradové mechanismy,
- standardy paliativní péče,
- povinnosti v oblasti evidence a nakládání s tiskopisy a léčivými přípravky s obsahem návykové látky,
- podávání léčivých přípravků, jejich skladování, transport a způsoby likvidace opiatů,
- postup používání zdravotnických prostředků a jejich evidenci,
- roli psychologa a psychoterapeuta v paliativním týmu,
- komunikaci plánu paliativní péče, přání a preferencí v závěru života,
- fáze adaptace pacienta a jeho rodiny na nevléčitelné onemocnění,
- specifické potřeby psychologické podpory v jednotlivých fázích nevléčitelného onemocnění,
- význam interdisciplinární týmové komunikace při péči o terminálně nemocného pacienta,
- psychologické aspekty chronické bolesti,
- možnosti emoční a komunikační podpory pro pozůstalé,
- terapii nádorové a nenádorové bolesti u pacienta s pokročilým onemocněním v paliativní péči,
- prevenci průlomové bolesti při manipulaci s imobilním pacientem v paliativní péči,
- specializovanou ošetrovatelskou péči o implantabilní venózní port (PORT), periferní implantovaný centrální žilní katétr (PICC) apod. a o epidurální katétr,
- typické trajektorie (průběhy) závěru života člověka u onkologických onemocnění, chronických orgánových selhání a geriatrické křehkosti,
- tělesné symptomy v terminální fázi nejčastějších chronických onemocnění (např. nádorové onemocnění, chronické srdeční selhání, chronické respirační selhání (CHOPN), neurologické onemocnění, syndrom terminální geriatrické deteriorace, multiorgánové selhání v prostředí intenzivní péče apod.),
- symptomy pokročilého onemocnění (respirační, gastrointestinální, neuropsychiatrické a ostatní),
- nejčastěji podávané léčivé přípravky za účelem tlumení symptomů terminálního stavu a způsoby jejich ředění,
- projevy selhávání základních životních funkcí, poslední hodiny života,
- potřeby pozůstalých a truchlících rodinných příslušníků,
- fáze truchlení a nejčastější otázky pozůstalých,
- spirituální potřeby umírajících s ohledem na náboženství a jejich vliv na prožívání nemoci a umírání,
- psychosociální aspekty nemoci (ztráta pracovní role, finančního zabezpečení rodiny, změna prostředí, společenské role, plánování budoucnosti),
- role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu, sociální poradenství,
- vztahové a společenské dopady nevléčitelné nemoci (sociální ztráty, sociální izolace, sociální smrt), sociální plán,
- právní aspekty paliativní péče (např. paliativní péče z pohledu platných právních předpisů, poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni, rozhodování pacienta při poskytování zdravotních služeb, postup při úmrtí, nakládání se zdravotnickou dokumentací a věcmi zemřelého, provádění pitev, poskytování informací po smrti pacienta, pořízení pro případ smrti, dříve vyslovená přání a jiné formy zástupného rozhodování u pacientů v závěru života apod.),
- vhodné postupy psychohygieny v péči „o sebe sama“, strategie vyrovnávání se se stresem,
- příčiny, projevy a možnosti prevence syndromu vyhoření.

Výsledky vzdělávání**Absolvent bude připraven při poskytování zdravotních služeb nevléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu na tyto praktické činnosti:**

- poskytovat paliativní péči a koordinovat multidisciplinární týmovou spolupráci při zajištění péče o pacienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu,
- vést zdravotnickou dokumentaci o poskytnuté paliativní péči a zásadních rozhodnutích pacienta a jeho osob blízkých,
- zavádět paliativní přístup v zařízeních, která nejsou specializovaná na poskytování paliativní péče,
- komunikovat s nevléčitelně nemocným pacientem a jeho osobami blízkými a provázet je terminálním stavem,
- komunikovat s pacientem a jeho osobami blízkými další průběh ošetrovatelské péče u pacienta s pokročilým nevléčitelným onemocněním,
- vypracovat plán paliativní péče,
- poskytovat paliativní péči v souladu s paliativním plánem a ve spolupráci s osobami blízkými pacienta,
- vést zdravotnickou dokumentaci o poskytnuté paliativní péči a zásadních rozhodnutích pacienta a jeho osob blízkých,
- poskytovat psychosociální podporu nevléčitelně nemocným pacientům a jejich osobám blízkým (pečující, rodinným příslušníkům),
- zprostředkovat odbornou psychologickou pomoc,
- identifikovat aktuální potřeby nevléčitelně nemocného pacienta, hodnotit a měřit bolest a bolestivé chování včetně somatické a psychické složky,
- tlumit symptomy terminálního stavu,
- manipulovat s imobilním pacientem v paliativní péči s ohledem na ergonomické strategie a prevenci průlomové bolesti,
- zvládat bolest farmakologickými i nefarmakologickými postupy,
- aplikovat léčivé přípravky do portu s využitím Huberovy jehly a do PICC katétru - infuzní roztoky nebo parenterální výživu,
- aplikovat léčivé přípravky a infuzní terapii (např. PORT, PICC, epidurální katétr apod.) k mírnění utrpení a tlumení bolesti u pacientů v terminálním stavu,
- používat lineární dávkovač a kontinuálně podávat léčiva k tlumení symptomů terminálního stavu a sledovat možné komplikace,
- řešit akutní symptomy terminálního stavu včetně strachu a úzkosti,
- provádět hypodermoklyzu pro zajištění hydratace pacienta,
- hodnotit symptomy progresu základního nevléčitelného onemocnění (dotazníkové nástroje, symptomové škály, komunikace o symptomech s pacienty a jejich osobami blízkými),
- vyslechnout životní příběh pacienta a respektovat jeho potřeby v závěru života,
- edukovat osoby blízké pacienta (pečující, rodinné příslušníky) v postupech ošetrovatelské péče a v možnostech zmiřování symptomů při zajištění paliativní péče o pacienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu,
- připravit osoby blízké pacienta na doprovázení během umírání,
- doprovázet umírajícího pacienta, rozpoznat terminální stav a podporovat osoby blízké (pečující, rodinné příslušníky) v doprovázení,
- pečovat o zemřelé tělo pacienta a připravit rituály rozloučení,
- pečovat o pozůstalé,
- pečovat o sebe sama.

Způsob ukončení modulu	Hodnocení úrovně dosažených výsledků vzdělávání - test nebo zkouška nebo písemná práce nebo kolokvium. Dále splnění odborné praxe a potvrzení splněných výkonů daných pro odborný modul 5.
------------------------	---

4 Hodnocení účastníka v průběhu specializačního vzdělávání

Lektor pro teoretickou výuku vypracovává studijní plán a plán plnění praktických výkonů, které má účastník specializačního vzdělávání v průběhu přípravy absolvovat a průběžně prověřuje jeho znalosti, vědomosti a dovednosti. Do Logbooku zapisuje ukončení každého modulu a termíny omluvené absence.

Odborná praxe na akreditovaných i neakreditovaných klinických pracovištích probíhá pod vedením přiděleného školitele, který je zaměstnancem daného pracoviště, má specializovanou způsobilost a délku praxe v příslušném oboru alespoň 3 roky. Školitel pravidelně a průběžně prověřuje teoretické znalosti a praktické dovednosti účastníka specializačního vzdělávání a do Logbooku potvrzuje splnění předepsaných výkonů na pracovišti.

5 Profil absolventa

Absolvent specializačního vzdělávání v oboru Ošetrovatelská péče v geriatrii bude připraven provádět, zajišťovat a koordinovat základní, specializovanou a vysoce specializovanou ošetrovatelskou péči v oboru Ošetrovatelská péče v geriatrii. Je oprávněn na základě vlastního posouzení a rozhodnutí, v souladu s platnými právními předpisy poskytovat ošetrovatelskou péči v geriatrii v rozsahu své specializované způsobilosti stanovené činnostmi, ke kterým je připraven na základě tohoto vzdělávacího programu.

5.1 Charakteristika profesních kompetencí, pro které absolvent specializačního vzdělávání získal způsobilost

Sestra pro péči v geriatrii vykonává u dospělého pacienta činnosti podle [§54](#) vyhlášky č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění pozdějších předpisů a dále může

a) bez odborného dohledu a bez indikace lékaře

vykonávat činnosti specializované a vysoce specializované ošetrovatelské péče u geriatrického pacienta s onemocněním vnitřních orgánů a gerontopsychiatrickým onemocněním, včetně přípravy na jeho návrat do vlastního sociálního prostředí, vykonávat činnosti specializované a vysoce specializované ošetrovatelské péče u geriatrického pacienta s onemocněním vnitřních orgánů zaměřené na posílení a udržení soběstačnosti a mentální schopnosti pacienta se zohledněním jeho věku prostřednictvím cílených aktivit, poskytovat paliativní péči, vyhledávat aktuální potřeby u nevléčitelně nemocného geriatrického pacienta a koordinovat týmovou spolupráci v péči o geriatrického pacienta v terminálním stadiu, vykonávat preventivní a protiepidemiologická opatření u geriatrického pacienta s onemocněním vnitřních orgánů, edukovat geriatrického pacienta a jeho osoby blízké v oblastech prevence onemocnění, přitom spolupracovat zejména s fyzioterapeutem, ergoterapeutem, nutričním terapeutem, zdravotně-sociálním pracovníkem a sociálním pracovníkem, provádět poradenskou a dispensární činnost zaměřenou na problematiku onemocnění geriatrických pacientů a seniorů,

katetrizovat močový měchýř u muže,
hodnotit a ošetřovat nehojící se rány, doporučovat vhodné krycí materiály,

- b) bez odborného dohledu na základě indikace lékaře poskytovat preventivní, diagnostickou, léčebnou, rehabilitační, neodkladnou a dispenzární péči u geriatrického pacienta.

6 Charakteristika akreditovaných zařízení a pracovišť

Vzdělávací instituce, poskytovatelé zdravotních služeb a pracoviště zajišťující teoretickou výuku účastníků specializačního vzdělávání musí být akreditovány dle ustanovení [§45](#) zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tato zařízení musí účastníkovi zajistit absolvování specializačního vzdělávání dle tohoto vzdělávacího programu.

6.1 Akreditovaná zařízení a pracoviště

EPIS

**Personální
zabezpečení**

Lektorem pro teoretickou výuku může být zdravotnický nebo jiný odborný pracovník s ukončeným kvalifikačním vzděláním v oboru, které odpovídá tématu uvedenému ve vzdělávacím programu:

Lektorem může být zdravotnický pracovník, který získal:

- odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#) a má specializovanou způsobilost se zaměřením, která odpovídá tématu/tematickému celku nebo modulu, nebo
- odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#) a zvláštní odbornou způsobilost absolvováním vzdělávacího programu certifikovaného kurzu zaměřeného na problematiku péče o nehojící se rány, katetrizace močového měchýře u mužů, paliativní péče, péče o pacienta s bolestí, zajištění cévních vstupů, domácí péče apod., který je ve vztahu k tématu/tematickému celku nebo modulu, nebo
- odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#) a praxi u poskytovatele zdravotních služeb, který zajišťuje domácí péči, paliativní péči, v délce minimálně 3 roky, nebo
- lékař se specializovanou způsobilostí, zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí, která odpovídá zaměření tématu ve vzdělávacím programu, nebo
- sociální pracovník, zdravotně-sociální pracovník, s ukončeným kvalifikačním vzděláním, nebo
- fyzioterapeut s ukončeným kvalifikačním vzděláním, které odpovídá tématu uvedenému ve vzdělávacím programu, nebo
- ergoterapeut s ukončeným kvalifikačním vzděláním, které odpovídá tématu uvedenému ve vzdělávacím programu, nebo
- nutriční terapeut s ukončeným kvalifikačním vzděláním, které odpovídá tématu uvedenému ve vzdělávacím programu, nebo
- psycholog s ukončeným kvalifikačním vzděláním, které odpovídá tématu uvedenému ve vzdělávacím programu, nebo
- zdravotnický záchranář s ukončeným kvalifikačním vzděláním, které odpovídá tématu uvedenému ve vzdělávacím programu, nebo
- další odborný pracovník s jinou kvalifikací - např. právník, pedagogický pracovník, speciální pedagog, sociální pedagog, duchovní, poradce pro pozůstalé, koordinátor podpůrného a paliativního týmu, vysokoškolsky vzdělaný pracovník hospice s psychoterapeutickým výcvikem, pověřený pracovník zřizovatele (Krajského úřadu) se vztahem k vyučované problematice, pověřený pracovník zdravotní pojišťovny se vztahem k vyučované problematice, pověřený pracovník Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SUKL) se vztahem k vyučované problematice apod.

Školitelem se rozumí zaměstnanec akreditovaného zařízení ve smyslu zákona [č. 96/2004 Sb.](#), který průběžně prověřuje teoretické znalosti a praktické dovednosti účastníka vzdělávání a vypracovává studijní plán a plán plnění praktických výkonů.

Školitelem odborné praxe může být zdravotnický pracovník, který získal:

- odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#) a má specializovanou způsobilost v oboru specializace Ošetrovatelská péče o dospělé, Ošetrovatelská péče o pacienty ve vybraných klinických oborech, Ošetrovatelská péče v interních oborech, Ošetrovatelská péče v chirurgických oborech, Ošetrovatelská péče v geriatrici, Komunitní ošetrovatelská péče, Domácí péče a hospicová péče, nebo
- odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#) s profesními zkušenostmi a výkonem povolání v délce nejméně 5 let.
- školitelem odborné praxe může být i lékař se specializovanou způsobilostí, nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí, která odpovídá zaměření tématu ve vzdělávacím programu.

Věcné a technické vybavení	<p>Pro teoretickou část vzdělávacího programu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • standardně vybavená učebna s PC a dataprojektorem a s možností přístupu k internetu, • modely a simulátory potřebné k výuce praktických dovedností - modely a simulátory k výuce KPR u dospělých, které signalizují správnost postupu KPR, • pomůcky k praktickým nácvikům rehabilitačního ošetřování, • modely k praktickým nácvikům aplikace léčiv do PORT, PICC katetru, • modely k praktickým nácvikům fázového hojení ran a dekubitů v různé fázi hojení, • model k praktickým nácvikům katetrizace močového měchýře u muže, • přístup k odborné literatuře, včetně el. databází (zajištění vlastními prostředky nebo ve smluvním zařízení), možnosti podpory teoretické výuky pomocí e-learningu. <p>Pro praktickou část vzdělávacího programu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracoviště pro výuku odborné praxe v akreditovaném zařízení je vybaveno podle platných právních předpisů upravujících věcné a technické vybavení.
Organizační a provozní požadavky	<p>Požadavky vzdělávacího programu je možné splnit ve více akreditovaných zařízeních, pokud je nezajistí v celém rozsahu akreditované zařízení, kde účastník vzdělávání zahájil.</p> <p>Akreditované zařízení na realizaci vzdělávacího programu musí splňovat povinnosti akreditovaných zařízení podle §50 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů a vést dokumentaci o vzdělávání v souladu s §50 odst. 1 písmeno e) ve znění pozdějších předpisů.</p>

7 Tabulka modulů

Specializační vzdělávání v oboru Všeobecná sestra - Ošetřovatelská péče v geriatrici				
Kód	Typ	Název	Rozsah	Počet kreditů
OM 1	P	Specializovaná ošetřovatelská péče v geriatrici I.	3 týdny T - 120 hodin	60 (á 4 kredity/den)
		Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti	3 týdny Pr - 120 hodin	15 (á 1 kredit/den)
OM 2	P	Specializovaná ošetřovatelská péče v geriatrici II.	2 týdny T - 80 hodin	40 (á 4 kredity/den)
		Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti	1 týden Pr - 40 hodin	5 (á 1 kredit/den)
		Odborná praxe na akreditovaném pracovišti	1 týden Pr AZ - 40 hodin	15 (á 3 kredity/den)
OM 3	P	Farmakologie	1 týden T - 40 hodin	20 (á 4 kredity/den)
	P	Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti	1 týden Pr - 40 hodin	5 (á 1 kredit/den)
OM 4	P	Specializovaná ošetřovatelská péče v gerontopsychiatrii	1 týden T - 40 hodin	20 (á 4 kredity/den)
		Odborná praxe na neakreditovaném pracovišti	1 týden Pr - 40 hodin	5 (á 1 kredit/den)
OM 5	P	Specializovaná ošetřovatelská péče v paliativní péči	1 týden T - 40 hodin	20 (á 4 kredity/den)
		Odborná praxe na akreditovaném pracovišti	1 týden Pr AZ - 40 hodin	15 (á 3 kredity/den)
			T - teorie Σ 280	
			Pr - praxe Σ 240	
			Pr - AZ Σ 80 hodin	
			Celkem 640 hodin	220 kreditů

Vysvětlivky: P - povinné, T - teorie, Pr AZ - praxe v akreditovaném zařízení

8 Seznam doporučených zdrojů

Doporučená literatura

- ADLEROVÁ, Yael. Kůže zblízka: vše o našem největším orgánu. Praha: Euromedia Group, 2018. ISBN 9788075495327
- AMBLER, Zdeněk. Poruchy periferních nervu. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-705-7.
- BULAVA, A. Kardiologie pro nelékařské zdravotnické obory. Praha: Grada Publishing, 2017. 224 s. ISBN 978-80-271-0468-0.
- BUZGOVA, Radka. Paliativní péče ve zdravotnických zařízeních: potřeby, hodnocení, kvalita života. Praha: Grada, 2015. Sestra. ISBN 978-80-247-5402-4.
- ČELEDOVÁ, Libuše, Zdeněk KALVACH a Rostislav ČEVELA. Úvod do gerontologie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3404-3.
- DOSTÁLOVÁ, Olga. Péče o psychiku onkologicky nemocných. Praha: Grada Publishing, 2016. Sestra, ISBN 978-80-247-5706-3.
- FEJFAROVÁ, Vladimíra a Alexandra JIRKOVSKÁ. Léčba syndromu diabetické nohy odlehčením. Praha: Maxdorf, 2015. Jesenius. ISBN 978-80-7345-436-4.
- GURKOVÁ, Elena. Nemocný a chronické onemocnění: edukace, motivace a opora pacienta. Praha: Grada Publishing, 2017. Sestra. ISBN 978-80-271-0461-1.
- HAUKE, Marcela. Když do života vstoupí demence, aneb, Praktický průvodce péčí o osoby s demencí nejen v domácím prostředí. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2017. ISBN 978-80-906320-7-3.
- HERLE, Petr. Diferenciální diagnostika v neurologii. Praha: Raabe, 2015. Diferenciální diagnostika, ISBN 978-80-7496-171-7.
- HLINKOVÁ, Edita, Jana NĚMCOVÁ a Michaela MIERTO VÁ. Nehojace sa rany: vysokoškolská učebnica. Martin: Osvěta, 2015. ISBN 978-80-8063-433-9.
- HOLEČEK, Milan. Regulace metabolismu základních živin u člověka. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2976-6.
- HOLUBOVÁ, Adéla, Helena NOVOTNÁ a Jana MAREČKOVÁ. Ošetrovatelská péče v gastroenterologii a hepatologii. Praha: Mladá fronta, 2013. Sestra. ISBN 978-80-204-2806-6.
- HOŘEJŠÍ, Václav, Jiřina BARTŮNKOVÁ, Tomáš BRDIČKA a Radek ŠPÍŠEK. Základy imunologie. 6., aktualizované vydání. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2017. ISBN 978-80-7553-250-3.
- CHAPEL, Helen, Mansel HAENEY, Siraj A. MISBAH a Neil SNOWDEN. Základy klinické imunologie: 6. vydání. Praha: Triton, [2018]. ISBN 978-80-7553-396-8.
- ILARDI, Stephen S. Jak vyléčit depresi, aneb, Šest kroků k zdravému životnímu stylu. Voznice: Leda, 2015. ISBN 978-80-7335-418-3.
- JILICH, David a Veronika KULÍŘOVÁ. HIV infekce: současné trendy v diagnostice, léčbě a ošetrovatelství. Praha: Mladá fronta, 2014. Aeskulap. ISBN 978-80-204-3325-1.
- JIRKOVSKÁ, Alexandra a Robert BEM. Praktická podiatrie: základy péče o pacienty se syndromem diabetické nohy. Praha: Maxdorf, c2011. Jessenius. ISBN 978-80-7345-245-2.

- KABELKA, Ladislav. Geriatrická paliativní péče a komunikace o nemoci. Druhé, přepracované a doplněné vydání, Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny, ISBN 978-80-204-5049-4.
- KARÁSEK, David. Diabetická dyslipidemie, Praha: Maxdorf, [2018]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-556-9.
- KLEMPÍŘ, Jiří. Poruchy výživy u Parkinsonovy a Huntingtonovy nemoci. Praha: Mladá fronta, 2013. Lékař a pacient. ISBN 978-80-204-2834-9.
- KOLÁŘ, Milan. Respirační infekce a jejich léčba. Praha: Maxdorf, [2016]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-481-4.
- KÖNIG, Jutta a Claudia ZEMLIN. 100 chyb při péči o lidi s demencí. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1184-6.
- KRAJSOVÁ, Ivana. Maligní kožní nádory: průvodce diagnostikou a léčbou nemelanomových kožních nádoru a melanomu. Praha: Mladá fronta, 2017. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4186-7.
- KREJSEK, Jan, Ctirad ANDRÝS a Irena KRČMOVÁ. Imunologie člověka. Hradec Králové: Garamon, 2016. ISBN 978-80-86472-74-4.
- KUCKIR, Martina, Hana VAŇKOVÁ, Iva HOLMEROVÁ, Slávka VÍTEČKOVÁ, Eva JAROLÍMOVÁ, Radim KRUPIČKA a Zoltán SZABÓ. Vybrané oblasti a nástroje funkčního geriatrického hodnocení. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-271-0054-5.
- KVAPIL, Milan. Diabetologie 2018. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2018. ISBN 978-80-7553-549-8.
- MARKOVÁ, Alžběta. Hospic do kapsy: příručka pro domácí paliativní týmy. 2. aktualizované vydání. Praha: Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-905809-4-7.
- MARKOVÁ, M. Sestra a pacient v paliativní péči. Praha: Grada Publishing, 2010. 128 s. ISBN 978-80-247-3171-1.
- MATĚJOVSKÁ KUBEŠOVÁ, Hana a Igor KISS. Geriatrická onkologie. Praha: Mladá fronta, 2015. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-3738-9.
- MATEJOVSKA KUBEŠOVÁ, Hana. Vybrané klinické stavy u senioru: úskalí diagnostiky a terapie. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3394-7.
- MAYER, Jiří. Léčebné postupy v hematologii: doporučení České hematologické společnosti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně. Praha: Česká hematologická společnost České lékařské společnosti J.E. Purkyně, 2016. ISBN 978-80-260-9718-1.
- MOSETTER, Kurt a Andrea-Anna CAVELIUS. Alzheimer je cukrovka: proč cukr způsobuje demenci a co dělat proti zapomínání. Praha: Euromedia, 2017. Esence. ISBN 978-80-7549-324-8.
- NĚMEC, Petr. Revmatologie pro praxi. Praha: Mladá fronta, 2016. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4132-4.
- NEJEDLÁ, M. Fyzikální vyšetření pro sestry 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing,

2015. 296 s. ISBN 978-80-247-4449-0.

NOVOTNÁ, Martina a Petr HERLE. Neurologie pro všeobecné praktické lékaře. Praha: Raabe, c2012. Ediční řada pro VPL II. ISBN 978-80-87553-31-2.

OLEJÁROVÁ, Marta. Revmatologie v obrazech. Praha: Mladá fronta, 2016. Aeskulap. ISBN 978-80-204-4249-9.

PAVELKA, Karel, Petr ARENBERGER, Milan LUKÁŠ, et al. Biologická léčba zánětlivých autoimunitních onemocnění v revmatologii, gastroenterologii a dermatologii. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5048-4.

PELIKÁNOVÁ, Terezie a Vladimír BARTOŠ. Praktická diabetologie. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Maxdorf, [2018]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-559-0.

PERUŠIČOVÁ, Jindra. Diabetes mellitus: onemocnění celého organismu. Praha: Maxdorf, [2017]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-512-5.

PIŤHA, Jan, Magdaléna LEJSKOVÁ, Dan RAKUŠAN a Štefan ALUŠÍK. Akutní stavy na interním oddělení. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2017. ISBN 978-80-7387-682-1.

POKORNÁ, Andrea a Romana MRAZOVÁ. Kompendium hojení ran pro sestry. Praha: Grada, 2012. Sestra. ISBN 978-80-247-3371-5.

POKORNÁ, Andrea. Ošetřovatelství v geriatrii. Hodnotící nástroje. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4316-5.

POKORNÁ, Andrea. Management nežádoucích událostí ve zdravotnictví. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0720-9.

ROHOŇ, Peter. Nové možnosti v léčbě vybraných hematologických onemocnění. Praha: Mladá fronta, 2016. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4220-8.

RÖCKEN, Martin, Martin SCHALLER, Elke SATTLER a Walter H. C. BURGDORF. Kapesní atlas dermatologie. Praha: Grada Publishing, 2018. ISBN 978-80-271-0106-1.

SLÁMA, Ondřej, Ladislav KABELKA a Jiří VORLICEK. Paliativní medicína pro praxi. 2., nezměň. vyd. Praha: Galén, c2011. ISBN 978-80-7262-849-0.

SLÁMOVÁ, Regina, Alžběta MARKOVÁ, Petra KUBÁČKOVÁ a Barbora ANTONOVÁ. Praktický průvodce koncem života: rozcestník pro nemocné a pečující. Brno: Edika, 2018. ISBN 978-80-266-1279-7.

SVAČINA, Štěpán. Léčba obézního diabetika. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4901-6.

ŠLAMPÁ, Pavel a Pavel SMILEK. Nádory hlavy a krku: přehled diagnostiky a léčby maligních nádoru horních dýchacích a polykacích cest, hrtanu, slinných žláz a kůže. Praha: Mladá fronta, 2016. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-3743-3.

ŠPIČÁK, Julius. Novinky v gastroenterologii a hepatologii II. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0318-8.

ŠTEFÁNKOVÁ, Jozefína a Silvie LACIGOVÁ. Motivace pacienta v diabetologické ambulanci. Praha: Mladá fronta, 2017. Aeskulap. ISBN 978-80-204-4590-2.

ŠTETKAROVÁ, Ivana. Moderní farmakoterapie v neurologii: praktické přístupy k preskripci. Praha: Maxdorf, 2015. ISBN 978-80-7345-453-1.

ŠTORK, Jiří. Dermatovenerologie. 2. vyd. Praha: Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-898-8.

TEPLÁN, Vladimír. Nefrologické minimum pro klinickou praxi. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. Aeskulap. ISBN 978-80-204-4370-0.

TOMÁŠEK, Jiří. Onkologie: minimum pro praxi. Praha: Axonite CZ, 2015. Asclepius. ISBN 978-80-88046-01-1.

VANĚČKOVÁ, Manuela a Zdeněk SEIDL. Roztroušená skleróza a onemocnění bílé hmoty v MR zobrazení. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4687-9.

VÍTOVEC, Jiří, Jindřich ŠPINAR, Lenka ŠPINAROVÁ a Ondřej LUŽKA. Léčba kardiovaskulárních onemocnění. Praha: Grada Publishing, 2018. ISBN 978-80-271-0624-0.

VORLÍČEK, Jiří, Jitka ABRAHÁMOVÁ a Hilda VORLÍČKOVÁ. Klinická onkologie pro sestry. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2012. Sestra. ISBN 978-80-247-3742-3.

VÓRÓSOVÁ, G.; SOLGAJOVÁ, A.; ARCHALOUSOVÁ, A. Ošetrovatelská diagnostika v práci sestry. Praha: Grada Publishing, 2015. 208 s. ISBN 978-80-247-5538-0.

ZAKIJANOV, Oskar a Vladimír TESAŘ. Průvodce klinickou nefrologií a dialýzou pro internisty. Praha: Mladá fronta, 2018. edice Postgraduální medicíny. ISBN 9788020448606.

ZÁVADOVÁ, Eva. Onkologická imunologie. Praha: Mladá fronta, 2015. Aeskulap. ISBN 978-80-204-3756-3.

ZVĚŘOVÁ, Martina. Alzheimerova demence. Praha: Grada Publishing, 2017. Psýché. ISBN 978-80-271-0561-8.

ZÍTKOVÁ, Marie. Ošetrovatelství v hematonekologii. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8264-9.

ZRUBÁKOVÁ, Katarína a Stefan KRAJCÍK. Farmakoterapie v geriatrii. Praha: Grada Publishing, 2016. Sestra. ISBN 978-80-247-5229-7.
